

TEMARAPPORT 2015:4

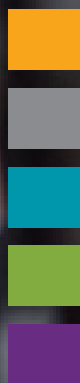
ARBETSMARKNAD

SCB

Statistics Sweden

Statistiska centralbyrån

Vård- och omsorgsutbildade – idag och i framtiden

Vård- och omsorgsutbildade – idag och i framtiden

Report 2015:4

Trained health and social care workers – today and in the future

Statistics Sweden
2015

Producent
Producer SCB, Prognosinstitutet
Statistics Sweden, Forecast institute
SE-701 89 Örebro
+46 19 17 60 00

Förfrågningar
Enquiries Oskar Nilsson +46 8 506 946 17
oskar.nilsson@scb.se
Anna Wilén +46 8 506 940 79
anna.s.wilen@scb.se

Det är tillåtet att kopiera och på annat sätt mångfaldiga innehållet.

Om du citerar, var god uppge källan på följande sätt:

Källa: SCB, Tema Arbetsmarknad, rapport 2015:4. *Vård- och omsorgsutbildade – idag och i framtiden.*

It is permitted to copy and reproduce the contents in this publication.

When quoting, please state the source as follows:

Source: Statistics Sweden, Theme Labor market, report 2015:4, *Trained health and social care workers – today and in the future*

Omslag/Cover: Ateljén, SCB. Foto/Photo: Scandinav bildbyrå

URN:NBN:SE:SCB-2015-A40BR1504_pdf

Denna publikation finns enbart i elektronisk form på www.scb.se
This publication is only available in electronic form on www.scb.se

Förord

Utvecklingen mot en allt större andel äldre i befolkning väntas fortsätta under de närmaste 20 åren. Det leder till ett ökat behov av personal inom vården och kanske framförallt inom äldreomsorgen. Flera prognosmakare visar på en framtida brist inom hälso- och sjukvårdsområdet. Enligt SCB:s *Trender och prognoser 2014* beräknas 160 000 personer med vård- och omsorgsutbildning saknas år 2035.

Syftet med denna rapport är att dels ge en detaljerad beskrivning av den kompetens som idag finns inom området, dels att visa på alternativa scenarier som skulle kunna mildra en framtida brist på vård- och omsorgsutbildade.

Rapporten har författats av Inger Huggare, Oskar Nilsson och Anna Wilén.

Statistiska centralbyrån i december 2015

Inger Eklund

Eiwor Höglund Dávila

SCB tackar

Tack vare våra uppgiftslämnare – privatpersoner, företag, myndigheter och organisationer – kan SCB tillhandahålla tillförlitlig och aktuell statistik som tillgodoser samhällets informationsbehov.

Innehåll

Förord	1
Sammanfattning	5
Olika vägar att minska bristen.....	5
Utrikes födda har stor betydelse	6
Utbildning av personal i arbetslivet	6
1. Inledning	7
2. Vård- och omsorgsutbildade	9
Kvinnor arbetar främst i kommunal sektor män i privat	9
Antalet utrikes födda med omsorgsutbildning ökar	10
Många är äldre och väntas gå i pension	10
Tre av fyra utbildade arbetar inom vården	11
3. Vård- och omsorgspersonal	13
Antalet i yrket ökar	13
Många saknar relevant utbildning	13
En av fem är utrikes födda	14
Större andel utrikes födda saknar relevant utbildning.....	15
Övrig utbildning bland vård- och omsorgspersonal	16
4. Vad bestämmer tillgången	19
Examinerade	19
Gymnasieskolan.....	19
Komvux	21
Totalt antal examinerade	22
Vidareutbildning	23
Arbetskraftsdeltagande	23
5. Framtida utvecklingen	27
Prognos visar på stor brist	27
Alternativa scenarier till 2035	28
Scenarier vid ökat arbetskraftsdeltagande	28
Scenarier om fler examineras	31
Stora insatser krävs för att motverka bristen	33
6. Avslutande diskussion	35
7. Fakta om statistiken	37
Detta omfattar statistiken	37
Så görs statistiken.....	37

Definitioner och förklaringar	38
Populationer	38
Förvärvsarbetande	38
Arbetskraftsdeltagande	38
Examinerade	38
Vidareutbildningsandel.....	38
Utbildning	39
Statistikens tillförlitlighet	39
8. Referenser	41
9. Tabellbilaga	43
In English	49
Summary	49
Different ways to reduce the shortage	49
Foreign born persons are of considerable significance	50
Training of personnel in working life	50
List of tables	52
List of graphs.....	53

Sammanfattning

Den starkast växande åldersgruppen i Sverige framöver är personer 65 år och äldre. Efterfrågan på personal inom äldreomsorgen beräknas öka kraftigt särskilt efter 2020 när den mer vårdbehövande åldersgruppen bestående av personer 80 år och äldre börjar växa mer än tidigare (SCB, 2014). Intresset för vård- och omsorgsutbildningen har minskat och flera studier visar på att bristen på personer med vård- och omsorgsutbildning kommer att bli än större framöver (SCB, 2014 och Arbetsförmedlingen, 2014). Samtidigt vittnar många arbetsgivare om svårigheter att rekrytera personal till äldreomsorgen. Enligt SCB:s *Trender och prognoser 2014* beräknas 160 000 personer med en vård- och omsorgsutbildning saknas år 2035. Prognosen utgår från att den framtida utbildningsvolymen är densamma som idag.

Idag finns det närmare 320 000 personer i åldrarna 19-74 år som har en vård- och omsorgsutbildning som sin högsta utbildning. Av dessa är cirka 220 000 sysselsatta vilket motsvarar 83 procent av de utbildade i åldersgruppen 19-64 och 15 procent av de i åldern 65-74 år. Utbildningen är starkt kvinnodominerad och cirka 90 procent av de sysselsatta är kvinnor. Många av de vård- och omsorgsutbildade männen arbetar inte inom vården. Endast cirka hälften av männen är sysselsatta inom vården medan motsvarande andel bland kvinnorna är 75 procent.

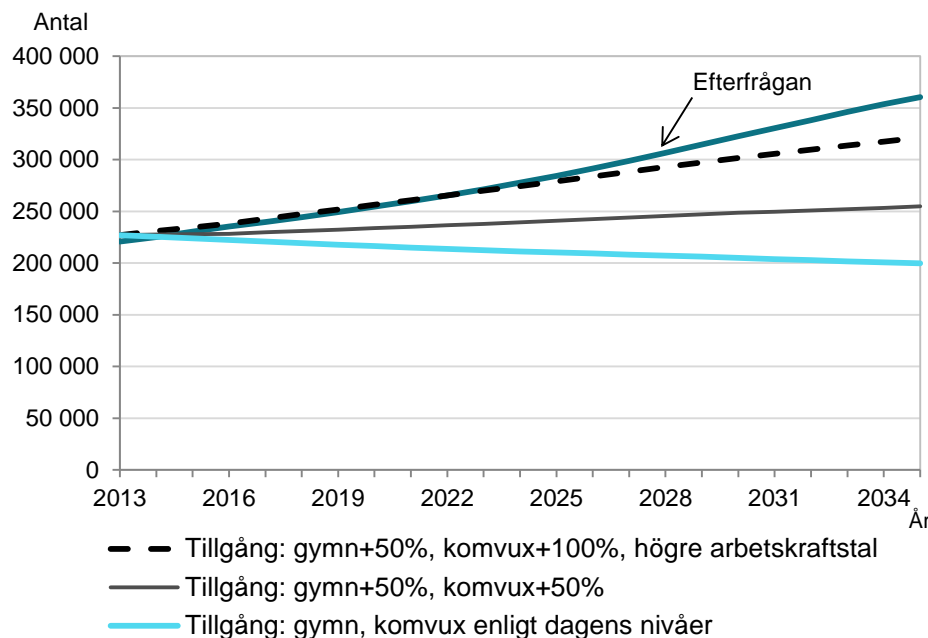
Olika vägar att minska bristen

I rapporten presenteras ett antal scenarier för att visa i vilken utsträckning den framtida bristen skulle kunna minskas om intresset för vård- och omsorgsutbildningen på gymnasiet skulle öka, om fler skulle examineras från komvux samt om vård- och omsorgsutbildade skulle delta i arbetskraften i större utsträckning än idag.

En ökad examination från gymnasiet och komvux ger störst effekt på tillgången. Om exempelvis examinationen från komvux och gymnasiet skulle öka med 50 procent vardera skulle det leda till ett tillskott på 55 000 personer år 2035. Bristen skulle således minska men fortfarande vara stor, cirka 105 000 personer väntas då saknas år 2035. Ett ökat arbetskraftdeltagande bland vård- och omsorgsutbildade har inte samma effekt på tillgången. För att mildra den framtida bristen på vård- och omsorgsutbildade krävs stora insatser framöver. I denna studies mest "positiva" scenario antas intresset för vård- och omsorgsutbildningen på gymnasiet öka med 50 procent och examinationen från komvux med 100 procent under hela prognosperioden. Samtidigt antas de vård- och omsorgsutbildade delta i arbetskraften i samma utsträckning som specialistutbildade sjuksköterskor (vilket är en eftergymnasial utbildning inom vårdområdet där deltagandet är betydligt högre). I detta scenario väntas ett balanserat läge mellan tillgång och efterfrågan fram till 2025 för att de sista tio åren åter övergå i en brist som år 2035 beräknas uppgå till nära 40 000 personer. Inte ens i detta scenario beräknas således tillgången öka i den omfattning som krävs för att möta den framtida efterfrågan.

Prognos över tillgång och efterfrågan på arbetskraft med vård- och omsorgsutbildning, alternativa scenarier 2013–2035

Forecast of supply and demand of persons trained in healthcare, alternative scenarios 2013–2035

Källa: Trender och prognoser 2014 (SCB) samt alternativa beräkningar

Utrikes födda har stor betydelse

Av de sysselsatta med vård- och omsorgsutbildning är 15 procent födda i ett annat land, en andel som har ökat de senaste åren. En större andel av de utrikes födda än av de inrikes födda arbetar inom vården. Inför den bristsituation som väntar är det viktigt att ta tillvara på den kompetens som finns bland de människor som invandrar till Sverige och att dessa snabbt får möjlighet att skaffa sig rätt kompetens för arbetslivet. En mycket svårbedömd komponent i prognosen är migrationen både vad gäller omfattning och vilken utbildningsbakgrund de personer som kommer till Sverige har.

Utbildning av personal i arbetslivet

För att täcka den framtida bristen på vård- och omsorgsutbildade kommer, liksom idag, personer som saknar vård- och omsorgsutbildning behöva anställas. Det blir således viktigt att de anställda ges möjlighet att på andra sätt få den kompetens som behövs. Idag arbetar 379 000 personer som vård och omsorgspersonal. Av dessa hade närmare 40 procent en vård- och omsorgsutbildning som sin högsta utbildning, 36 procent hade en annan gymnasial utbildning och 16 procent hade en eftergymnasial utbildning. Resterande 8 procent hade enbart folk- eller grundskoleutbildning. Andelen med rätt utbildning underskattas dock något då det finns personer som har en vård- och omsorgsutbildning som inte fångas i den officiella statistiken.

1. Inledning

Sveriges folkmängd har stadigt ökat och de senaste åren har befolkningsökningen varit snabbare än tidigare. Även antalet i åldrarna över 65 år har ökat de senaste åren. Enligt SCB:s senaste befolkningsprognos (SCB, 2015b) kommer ökningen av de äldre att fortsätta fram till 2025 och bli än större fram till år 2035 framförallt inom åldersgruppen 75–84 år.

Många instanser pekar på ett ökat behov av vårdutbildade både på grund av att antalet äldre kommer och att utbildningskraven i yrket har ökat.

Enligt Kommunal (Kommunal, 2010) kommer ett ökat antal äldre att leda till att fler kommer att behövas inom äldreomsorg och sjukvård. Behovet av utbildad personal kommer att öka kraftigt vilket kan innebära såväl finansierings- som rekryteringsproblem.

Enligt beräkningar från den så kallade GERDA-studien (Olsson, Anders 2012) som fokuserar på åldrande och äldres livssituation, kommer år 2050 varannan person över 85 år att ha en demenssjukdom.

Arbetsförmedlingen (Arbetsförmedlingen, 2014) pekar också på "utbredda svårigheter" att rekrytera arbetskraft inom hälso- och sjukvård men också på att det blir allt svårare att rekrytera inom äldreomsorgen. Man pekar på det låga intresset för omvårdnadsutbildningar och att medelåldern är hög bland de yrkesverksamma. Detta tillsammans med ett växande antal äldre kommer att leda till att tillgången på undersköterskor inte kommer att vara tillräcklig.

Sveriges Kommuner och Landsting, (SKL, 2014) betonar också att en ökande andel äldre i befolkningen kommer att innebära att efterfrågan på vård och omsorg kommer att öka. Man uppger att pensionsavgångarna för undersköterskor blir stora de kommande åren samtidigt som behovet av undersköterskor succesivt kommer att öka.

Vi lever längre, de äldre har fått allt bättre hälsa och kommer därmed att kunna jobba längre samtidigt som risken att drabbas av vårdkrävande sjukdomar som exempelvis demens ökar. Äldreomsorgen kommer således att stå inför stora utmaningar (Statsrådsberedningen, 2013).

SCB har länge gjort prognoser över tillgång och efterfrågan på utbildade både på kort och på lång sikt. I Arbetskraftsbarometern (SCB, 2015a) bedömer arbetsgivarna rekryteringsläget på personal samt även behovet på ett och tre års sikt. Då det gäller vård- och omsorgsutbildade uppger uppemot hälften av de som sökt personal med denna utbildning att det är brist på sökande med erfarenhet. Lika stor andel uppger att man på tre års sikt kommer behöva öka antalet anställda som har vård- och omsorgsutbildning.

Blickar man längre fram finns det mycket som tyder på att bristen på vård- och omsorgsutbildade blir mycket stor. Fram till år 2035 förväntas, enligt Prognosinstitutets beräkningar (SCB, 2014), tillgången på vård- och omsorgsutbildade att minska med cirka 12 procent. Samtidigt bedöms efterfrågan öka kraftigt främst med anledning av den förväntade mycket stora ökningen inom äldreomsorgen. Bristen beräknas uppgå till cirka 160 000 vård- och omsorgsutbildade år 2035.

Syftet med rapporten är dels att ge en detaljerad beskrivning av den kompetens som finns idag. Dels att visa på alternativa scenarier som skulle kunna, om inte eliminera, så i alla fall mildra en framtida brist på vård- och omsorgsutbildade.

Scenarierna utgår från olika sätt att förändra tillgången på vård- och omsorgsutbildade. Efterfrågan kan också givetvis komma att förändras exempelvis genom teknikutveckling, arbetsorganisation, effektivisering etc. men detta behandlas inte här.

Rapporten börjar med att ge en beskrivning av de *vård- och omsorgsutbildade* med avseende på inrikes eller utrikes födda, ålder, i vilken sektor och bransch de utbildade arbetar. Vidare beskrivs de som idag arbetar som *vård- och omsorgspersonal* med avseende främst på vilken utbildning de har och om man är inrikes eller utrikes född. Därefter redogörs för vilka *faktorer som påverkar tillgången* och därefter presenteras den *framtida utvecklingen* utifrån ett antal alternativa scenarier. Slutligen förs en *avslutande diskussion* kring olika vägar att gå för att minska den framtida bristen.

2. Vård- och omsorgsutbildade

I detta avsnitt beskrivs de vård- och omsorgsutbildade utifrån sektor, födelseland, ålder och bransch. Jämförelser görs mellan åren 2008¹ och 2013 där så är relevant.

År 2013 fanns närmare 320 000 personer, 19–74 år, som hade en vård- och omsorgsutbildning som sin högsta utbildning. Vård- och omsorgsutbildning omfattar här vård- och omsorgsutbildade på gymnasial nivå, övrig gymnasial utbildning inom hälso- och sjukvård, social omvårdnad samt yrkeshögskoleutbildning inom vård och omsorg. Av dessa var 83 procent av de i åldern 19–64 år sysselsatta och 15 procent i åldern 65–74 år vilket innebär att lite drygt 220 000 med en vård- och omsorgsutbildning är sysselsatta.

Kvinnor arbetar främst i kommunal sektor män i privat

Kvinnodominansen bland de vård- och omsorgsutbildade är stor då nästan 9 av 10 av de utbildade är kvinnor. Av cirka 200 000 sysselsatta kvinnor med en vård- och omsorgsutbildning år 2013 arbetade drygt hälften inom kommunal sektor. Nära var tredje arbetade inom privat sektor och ungefär var tionde inom landstingssektorn. För de nära 25 000 sysselsatta männen med vård- och omsorgsutbildning såg bilden något annorlunda ut. Av dessa arbetade drygt hälften inom privat sektor och nära var tredje inom kommunal sektor.

En jämförelse mellan åren 2008 och 2013 visar att en allt större andel vård- och omsorgsutbildade arbetar inom privat sektor, samtidigt som en allt mindre andelen arbetar inom landsting och kommunal sektor.

Tabell 2.1

Andel sysselsatta i åldern 19–74 år med vård- och omsorgsutbildning efter sektor och kön 2008 och 2013

Share of employed persons aged 19–74 with healthcare training by sector and sex 2008 and 2013

Sektor	År 2008		År 2013	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Kommunal	57	33	55	32
Landsting	16	17	13	14
Privat	26	48	31	51
Statlig	1	3	1	3
Summa, procent	100	100	100	100
Summa, antal	199 560	20 980	197 780	23 500

Källa: Databasen STATIV

Det kan finnas olika förklaringar till att bilden ser ut som den gör. En förklaring är att kommuner och landsting i allt större omfattning väljer att köpa verksamheter istället för att utföra dem i egen regi (SCB, 2007). Inom vård och omsorg handlar det främst om verksamheter inom social service, primärvård, viss medicinsk service och delar av den specialiserade öppenvården. Utvecklingen skiljer sig dock markant mellan olika kommuner och landsting (Stadsrådsberedningen, 2013).

¹ År 2008 genomfördes en kvalitetshöjning i yrkesregistret som möjliggör jämförelser bland vård- och omsorgsyriken på ett bättre sätt.

Inom landstingssektorn har även antal vård dagar minskat. Detta i kombination med ny avancerad teknik och nya behandlingsmetoder, som gjort vården mer kompetenskrävande, har inneburit att flera kliniker och avdelningar runt om i landet valt att dra ner på antalet undersköterskor och ersätta dessa med grundutbildade sjuksköterskor (Kommunal, 2013).

Antalet utrikes födda med omsorgsutbildning ökar

De utrikes födda utgör en allt större andel av befolkningen. År 2008 var 13 procent av de sysselsatta födda i ett annat land än Sverige och år 2013 hade andelen ökat till 15 procent. Andelen utrikes födda bland de sysselsatta med vård- och omsorgsutbildning är desamma som för andelen i befolkningen. De utrikes födda är således varken över eller underrepresenterade bland de sysselsatta med vård- och omsorgsutbildning.

Däremot är andelen sysselsatta lägre bland utrikes födda med vård- och omsorgsutbildning än bland inrikes födda. År 2013 fanns det närmare 50 000 med vård- och omsorgsutbildning som var utrikes födda och närmare 270 000 som var födda i Sverige. Andelen sysselsatta med vård- och omsorgsutbildning i åldern 19–64 år var 84 procent för de inrikes födda och 76 procent för de utrikes födda. I åldern 65–74 år var andelarna sysselsatta 15 respektive 14 procent.

Antalet sysselsatta inrikes födda kvinnor med vård- och omsorgsutbildning minskade mellan åren 2008 och 2013 med nära 7 100. Samtidigt ökade antalet sysselsatta utrikes födda kvinnor med vård- och omsorgsutbildning med nästan 5 300. Antalet sysselsatta män med vård- och omsorgsutbildning, både inrikes och utrikes födda, ökade ungefär lika mycket runt 1 200.

Tabell 2.2

Andel sysselsatta i åldern 19–74 år med vård- och omsorgsutbildning efter inrikes/utrikes född och kön 2008 och 2013

Share of employed persons aged 19–74 with healthcare training by Swedish/foreign born and sex 2008 and 2013

	År 2008		År 2013	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Inrikes födda	88	83	85	80
Utrikes födda	12	17	15	20
Summa, procent	100	100	100	100
Summa, antal	199 560	20 980	197 780	23 500

Källa: Databasen STATIV

Många är äldre och väntas gå i pension

Liksom inom en del andra utbildningsgrupper är det förhållandevis många med vård- och omsorgsutbildning som är äldre. År 2013 var 57 procent av de sysselsatta 45 år eller äldre och ett stort antal personer väntas således gå i pension under de kommande drygt 20 åren.

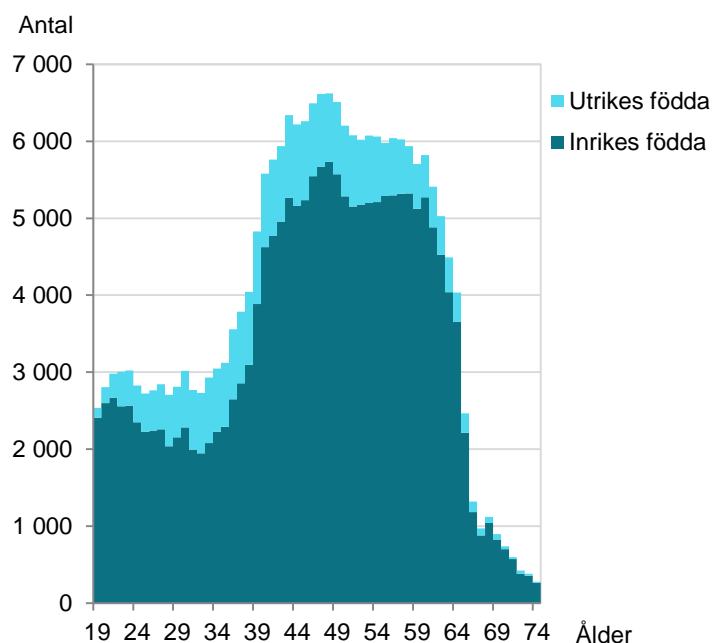
Åldersfördelningen skiljer sig mellan inrikes och utrikes födda såtillvida att färre av de utrikes födda är i de äldre åldrarna. År 2013 var 45 procent av de utrikes födda 45 år eller äldre. Pensionsavgången väntas således inte bli lika stor bland de utrikes födda som bland de inrikes födda. Andelen utrikes födda är som störst i åldrarna 30–40 år då mellan 30 och 40 procent av de sysselsatta är födda i ett annat land. Bland de över 60 år är andelen utrikes födda betydligt lägre, 10 procent.

Utrikes födda kan således komma bli allt viktigare för den framtida sysselsättningen bland vård- och omsorgsutbildade. Även åldersfördelningen mellan kvinnor och män skiljer sig åt såtillvida att det är en större andel av männen som är yngre än 35 år.

Diagram 2.1

Antal sysselsatta i åldern 19–74 år med vård- och omsorgsutbildning efter inrikes/utrikes född och ålder 2013

Number of employed persons aged 19–74 with healthcare training by Swedish/foreign born and age 2013

Källa: Databasen STATIV

Tre av fyra utbildade arbetar inom vården

Även om man har en vård- och omsorgsutbildning är det inte säkert att man arbetar inom det område man är utbildad för. Det kan vara av intresse att se hur stor del av de omsorgsutbildade som arbetar inom relevant bransch sett ur ett utbildningsperspektiv och i vilka branscher övriga arbetar.

År 2013 arbetade 73 procent av de vård- och omsorgsutbildade inom branschen *vård och omsorg; sociala tjänster*. Det var en betydligt lägre andel av männen än av kvinnorna som arbetade inom relevant bransch. Av de vård- och omsorgsutbildade männen arbetade 53 procent inom *vård och omsorg; sociala tjänster* medan motsvarande andel för kvinnorna var 76 procent. För övriga med vård- och omsorgsutbildning ser bilden ganska splittrad ut. Drygt 8 procent av männen och 4 procent av kvinnorna arbetade inom handeln. Närmare 7 procent av männen arbetade inom tillverkningsindustrin och 4 procent av kvinnorna arbetade inom utbildningsväsendet.

Tabell 2.3**Andel sysselsatta i åldern 19–74 år med vård- och omsorgsutbildning efter bransch 2013***Share of employed persons aged 19–74 with healthcare training by industry 2013*

Bransch	Kvinnor	Män	Båda könen
Vård och omsorg; sociala tjänster	75,5	52,8	73,1
Byggverksamhet	0,6	4,1	1,0
Handel; reparation av motorfordon och motorcyklar	4,1	8,2	4,6
Hotell- och restaurangverksamhet	1,1	1,8	1,2
Kultur, nöje och fritid. Verksamhet vid internationella org., m.m.	2,1	3,0	2,2
Offentlig förvaltning och försvar; obligatorisk socialförsäkring	2,4	4,2	2,6
Transport och magasinering	1,0	5,1	1,4
Utbildning	4,0	3,0	3,9
Utvinning av mineral samt Tillverkning	2,4	6,7	2,8
Verksamhet inom juridik, ekonomi mm. Uthyrning, fastighetsservice mm.	3,0	6,3	3,4
Övriga branscher	3,8	4,8	3,9
Summa, procent	100	100	100
Summa, antal	197 780	23 500	221 270

Källa: Databasen STATIV

Bland vård- och omsorgsutbildade är det således en betydligt större andel av kvinnorna än av männen som arbetar inom branschen *vård och omsorg; sociala tjänster*. Det är även en större andel av de utrikes än av de inrikes födda med utbildningen som arbetar i den branschen. År 2013 arbetade 81 procent av de utrikes födda kvinnorna med vård- och omsorgsutbildning och 60 procent av männen inom branschen *vård och omsorg; sociala tjänster*. Motsvarande andelar för inrikes födda kvinnor och män var 75 respektive 51 procent.

Andelen med vård- och omsorgsutbildning som arbetar inom relevant bransch ökade vad gäller de utrikes födda men minskade något vad gäller de inrikes födda mellan åren 2008 och 2013. Detta gäller för både kvinnor och män.

3. Vård- och omsorgspersonal

I nedanstående avsnitt beskrivs de som arbetar inom yrkesgruppen vård- och omsorgspersonal med avseende på utbildningsbakgrund, utrikes och inrikes född. Jämförelse görs mellan åren 2008 och 2013 där så är relevant. Först görs en inledande beskrivning av vilka yrken som ingår i yrkesgruppen vård- och omsorgspersonal.

Den framtida efterfrågan på vård- och omsorgsutbildade härrör till viss del från ett antagande om att allt fler av de som arbetar som vård- och omsorgspersonal också skall ha en vård- och omsorgsutbildning (SCB, 2014). Det är därför av intresse att studera hur stor del av de som idag arbetar som vård- och omsorgspersonal som också har en utbildning som överensstämmer med deras yrke, det vill säga har en vård- och omsorgsutbildning.

Antalet i yrket ökar

År 2013 var det närmare 379 000 personer som arbetade som "undersköterskor, sjukvårdsbiträden", "vårdbiträden, personlig assistent", "skötare, vårdare" eller "övrig vård- och omsorgspersonal". Fortsättningsvis benämns dessa som vård- och omsorgspersonal².

I jämförelse med år 2008 har antalet som arbetar som vård- och omsorgspersonal ökat med cirka 9 500 personer år 2013. Det är framförallt undersköterskor, sjukvårdsbiträden som har ökat medan antalet sysselsatta vårdbiträden, personliga assistenter har minskat.

Tabell 3.1

Antal sysselsatta i åldern 19–74 år efter yrkeskategori 2008 och 2013
Number of employees aged 19–74 by occupational category 2008 and 2013

Yrkeskategori	År 2008	År 2013	Förändring
Undersköterskor, sjukvårdsbiträden	162 490	171 840	9 360
Vårdbiträden, personliga assistenter	137 450	134 120	-3 320
Skötare och vårdare	62 480	64 380	1 900
Övrig vård och omsorgspersonal	7 080	8 670	1 590
Summa	369 490	379 010	9 520

Källa: Databasen STATIV

Det är betydligt fler kvinnor än män som arbetar som vård- och omsorgspersonal även om andelen kvinnor är något lägre 2013, 85 procent, jämfört med 2008, 87 procent. Andelen kvinnor är högst bland undersköterskor, sjukvårdsbiträden, 93 procent och lägst bland skötare och vårdare, 74 procent.

Många saknar relevant utbildning

Tidigare har konstaterats att närmare nio av tio med vård- och omsorgsutbildning är kvinnor. Bland vård- och omsorgspersonal är det också en betydligt större andel av kvinnorna än av männen som har en vård- och omsorgsutbildning 43 respektive 19 procent. Vilket i antal innebär närmare 140 000 kvinnor och drygt 10 000 män.

² Till yrkesgruppen vård- och omsorgspersonal hör även barnskötare och tandsköterskor. Dessa ingår dock inte i yrkesgruppen vård- och omsorgspersonal i denna rapport.

Andelen med vård- och omsorgsutbildning är dock något lägre 2013 jämfört med 2008 för både kvinnor och män.

Mellan de olika yrkeskategorierna är skillnaden stor vad gäller hur stor andel som har vård- och omsorgsutbildning. För *undersköterskor, sjukvårdsbiträden* är andelen med vård- och omsorgsutbildning som störst, därefter följer *skötare och vårdare*. Lägst andel vård- och omsorgsutbildade har *vårdbiträden, personliga assistenter*. Inom samtliga yrkeskategorier är det en större andel av kvinnorna än av männen som har vård- och omsorgsutbildning. Noteras bör dock att andelen med vård- och omsorgsutbildning är lägre 2013 än 2008 inom samtliga yrken, främst då bland kvinnorna.

Tabell 3.2

Andel sysselsatta i åldern 19–74 år med vård- och omsorgsutbildning efter yrkeskategori och kön 2008 och 2013

Share of employed persons aged 19–74 with healthcare training by occupational category and sex 2008 and 2013

Yrkeskategori	År 2008		År 2013	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Undersköterskor, sjukvårdsbiträden	63	43	60	43
Vårdbiträden, personliga assistenter	23	8	21	7
Skötare och vårdare	41	25	39	22
Övrig vård och omsorgspersonal	27	11	24	10
Samtliga	45	21	43	19

Källa: Databasen STATIV

En av fem är utrikes födda

Av de 379 000 som arbetar som vård- och omsorgspersonal var 19 procent utrikes födda. Motsvarande andel av samtliga sysselsatta var 15 procent. De utrikes födda var närmare 12 000 fler 2013 än 2008 samtidigt som de inrikes födda var drygt 2 000 färre. Hela den ökning av vård- och omsorgspersonal på närmare 10 000 personer som tidigare konstaterats består av utrikes födda.

Högst andel utrikes födda fanns år 2013 inom yrkeskategorin *vårdbiträden, personliga assistenter*, 23 procent, medan andelen inrikes födda var högst inom *skötare och vårdare*, 87 procent.

Tabell 3.3

Andel sysselsatta i åldern 19–74 år efter yrkeskategori och inrikes/utrikes född 2013

Share of employed persons aged 19–74 with healthcare training by occupational category and Swedish/foreign born 2013

Yrkeskategori	Inrikes födda	Utrikes födda	Summa, procent	Summa, antal
Undersköterskor, sjukvårdsbiträden	81	19	100	171 840
Vårdbiträden, personliga assistenter	77	23	100	134 120
Skötare och vårdare	87	13	100	64 380
Övrig vård och omsorgspersonal	82	18	100	8 670
Samtliga	81	19	100	379 010

Källa: Databasen STATIV

Större andel utrikes födda saknar relevant utbildning

År 2013 hade 41 procent av de inrikes födda som arbetade som *vård- och omsorgspersonal* en vård- och omsorgsutbildning medan motsvarande andel av de utrikes födda var 33 procent. Det som tidigare har konstaterats att kvinnorna i högre utsträckning än männen har en vård- och omsorgsutbildning gäller oavsett om man är född i Sverige eller inte. Bland inrikes födda kvinnor hade 44 procent en vård- och omsorgsutbildning och 20 procent av männen. Bland utrikes födda kvinnor hade 37 procent en vård- och omsorgsutbildning och 18 procent av männen.

Andelen utbildade bland *vård- och omsorgspersonal* minskade bland de inrikes födda och ökade bland de utrikes födda. För de utrikes födda männen härrör ökningen främst från *undersköterskor, sjukårsbiträden* där andelen utbildade ökade från 39 till 41 procent.

Ser man till olika åldersgrupper har andelen utbildade inom vård- och omsorgspersonal minskat bland de inrikes födda inom samtliga åldersgrupper förutom den yngsta, 19–24 år. Bland de utrikes födda däremot har andelen utbildade ökat inom samtliga åldersgrupper.

Noteras kan också att andelen med vård- och omsorgsutbildning inom yrkesgruppen *vård- och omsorgspersonal* är något högre bland de utrikes än bland de inrikes födda i de yngsta åldersgrupperna under 35 år. Däremot är andelen betydligt lägre i åldersgrupperna 35 år och äldre.

Tabell 3.4

Andel sysselsatta i åldern 19–74 år med vård- och omsorgsutbildning bland vård- och omsorgspersonal efter ålder och inrikes/utrikes född 2008 och 2013
Share of employed persons aged 19–74 with healthcare training among healthcare personnel by age and Swedish/foreign born 2008 and 2013

Ålder	Inrikes födda		Utrikes födda	
	År 2008	År 2013	År 2008	År 2013
19-24	23	25	26	28
25-34	30	27	30	32
35-64	50	47	33	34
65-74	48	44	32	33
19-74	43	41	32	33

Källa: Databasen STATIV

Andelen med vårdutbildning inom de olika yrkeskategorierna har en likartad struktur för inrikes som för utrikes födda kvinnor och män men nivåerna är lägre för de utrikes födda. För både inrikes som för utrikes födda var andelen vårdutbildade som störst bland *undersköterskor, sjukårsbiträden* och som lägst bland *vårdbiträden, personliga assistenter*.

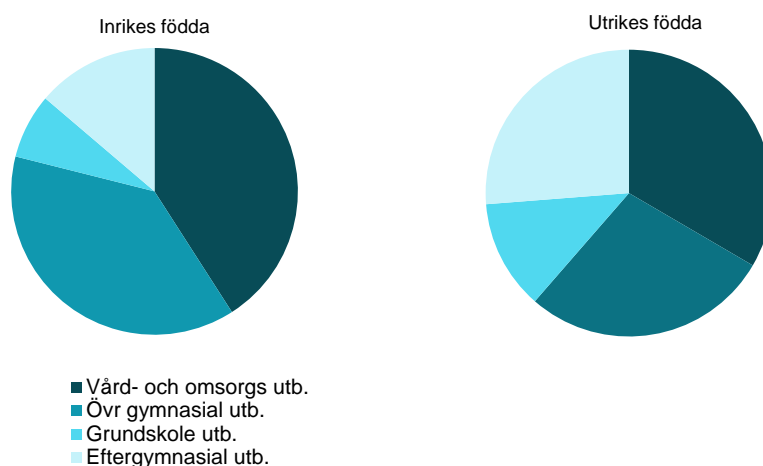
Tabell 3.5**Andel sysselsatta i åldern 19–74 år med vård- och omsorgsutbildning efter yrkeskategori, inrikes/utrikes född och kön 2013***Share of employed persons aged 19–74 with healthcare training by occupational category, Swedish/foreign born and sex 2008 and 2013*

Yrkeskategori	Inrikes födda		Utrikes födda	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Undersköterskor, sjukvårdsbiträden	61	43	54	41
Vårdbiträden, personliga assistenter	22	7	17	7
Skötare och vårdare	39	23	38	21
Övrig vård och omsorgspersonal	25	10	19	9
Samtliga	44	20	37	18

Källa: Databasen STATIV

Övrig utbildning bland vård- och omsorgspersonal

Cirka 40 procent av de som arbetar som vård- och omsorgspersonal har en vård- och omsorgsutbildning som sin högsta utbildning. Närmare 140 000 eller 36 procent har en annan gymnasial utbildning, främst handlar det om samhällsvetenskaplig utbildning men också handel- och administrationsutbildning eller en barn- och fritidsutbildning på gymnasial nivå. Drygt 60 000 eller 16 procent har en eftergymnasial utbildning. Av dessa var det en stor andel som tagit minst 30 högskolepoäng men inte examinerats. Resterande 8 procent har enbart folk- eller grundskoleutbildning.

Diagram 3.1**Andel sysselsatta i åldern 19–74 år bland vård- och omsorgspersonal efter inrikes/utrikes född och utbildningsbakgrund 2013***Share of employed persons aged 19–74 with healthcare training among healthcare personnel by Swedish/foreign born and educational background 2013*

Källa: Databasen STATIV

Bilden ser dock annorlunda om man jämför de utrikes föddas utbildningsbakgrund med de inrikes föddas. Andelen eftergymnasialt utbildade är högre bland de utrikes födda liksom andelen med enbart folk- och grundskoleutbildning. Bland de utrikes födda som arbetar som vård- och omsorgspersonal har 33 procent en vård- och omsorgsutbildning, 28 procent en annan gymnasial utbildning, 26 pro-

cent en eftergymnasial utbildning och återstående 12 procent har endast en folk- och grundskoleutbildning.

När man ser till utbildningsbakgrund för de som arbetar som vård- och omsorgspersonal måste man ha i åtanke att vissa av de som exempelvis har en eftergymnasial utbildning kan ha en vård- och omsorgsutbildning i botten. I utbildningsregistret, där uppgift om personers utbildning är hämtade, redovisas endast en persons högsta utbildning. En eftergymnasial utbildning klassas således som högre än en gymnasial utbildning och därmed kan man inte utläsa vilken gymnasial utbildning personen har. Även viss utbildning vid komvux är svår att fånga via utbildningsregistret. Det rör sig om personer som har fullföljt en 3-årig gymnasieutbildning och därefter läst vid komvux. Om dessa personer inhämtat en vård- och omsorgsutbildning via komvux kommer de fortfarande vara registrerade enligt sin gymnasieutbildning då en 3-årig gymnasieutbildning klassas som högre utbildning än en utbildning från komvux. Sammantaget innebär detta att personer med vård- och omsorgsutbildning underskattas i materialet.

4. Vad bestämmer tillgången

Tillgången på vård- och omsorgsutbildade bestäms i första hand av hur många som examineras, antalet som väljer att vidareutbilda sig och nivån på arbetskraftsdeltagandet. Här studeras hur dessa tre faktorer har påverkat tillgången under perioden 2008 till 2013.

Examinerade

Av de tre faktorer som primärt styr tillgången på vård- och omsorgsutbildade är det examinationen som står för huvuddelen av tillflödet. Vård- och omsorgsutbildning kan läsas via vård- och omsorgsprogrammet³ på gymnasiet som är ett av gymnasieskolans nationella yrkesprogram. Liksom övriga gymnasieprogram omfattar utbildningen tre år. Motsvarande kompetens kan även läsas in via komvux (kommunal vuxenutbildning) eller via AMU (arbetsmarknadsutbildning). Under perioden 2008 till 2013 kom ungefär hälften av tillflödet av de vård- och omsorgsutbildade från komvux. Drygt 40 procent kom från gymnasieskolan och resterande från AMU. Det var en betydligt högre andel bland de vård- och omsorgsutbildade männen som förvärvat sin utbildning via gymnasiet än vad det var bland kvinnorna.

Med examinerade avses här personer som enligt utbildningsregistret ett visst år hade vård- och omsorgsutbildning som sin högsta utbildning och året innan hade en annan utbildning som högsta utbildning.

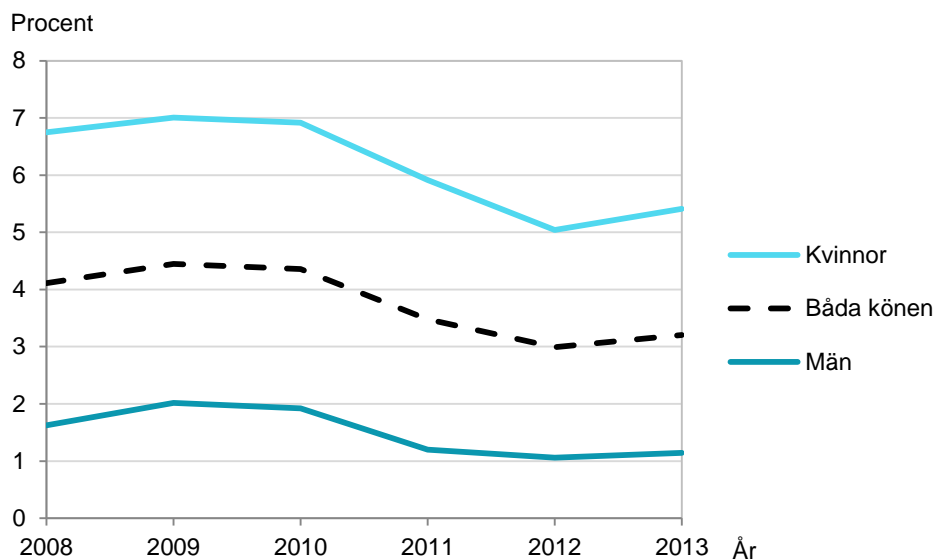
Gymnasieskolan

Intresset för en gymnasieutbildning anges här med hur stor andel av 16-åringarna som påbörjar utbildningen. Intresset för vård- och omsorgsutbildning på gymnasiet har minskat under perioden 2008 till 2013. År 2008 valde 6,8 procent av kvinnorna och 1,6 procent av männen att påbörja utbildningen. Fem år senare hade dessa andelar sjunkit till 5,4 respektive 1,1 procent. Det totala antalet nybörjare⁴ minskade från 5 300 år 2008, till 3 200 år 2013.

Det minskade intresset för utbildningen avser i första hand åren efter 2010. Tittar man på hela gymnasieskolan framkommer att det minskade intresset förekommer inom yrkesprogrammen i större utsträckning än inom de studieförberedande programmen. En anledning kan vara den reform som trädde i kraft 2011 (Gy2011). Den innebar bland annat att yrkesprogrammen inte automatiskt ger behörighet till högskolestudier, vilket kan ha fått effekten att fler valt de studieförberedande programmen för att hålla "många dörrar öppna" (Skolverket, 2014).

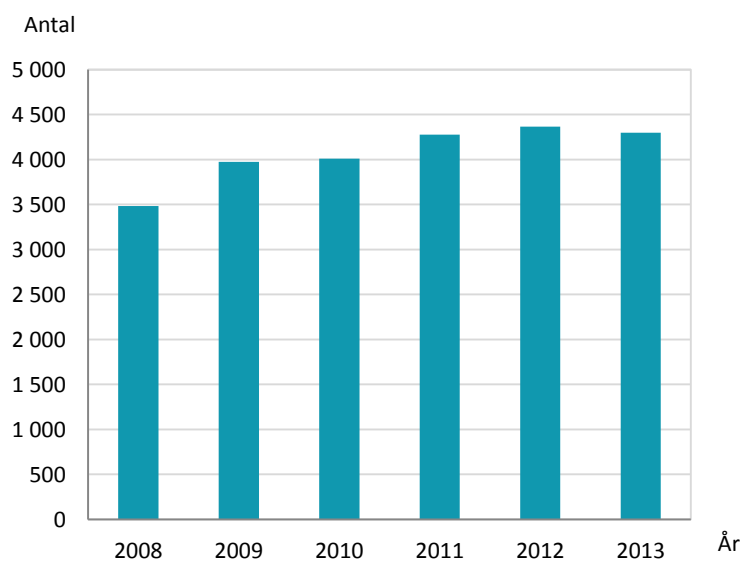
³ Före förändringen av gymnasieutbildningen Gy2011 kallat omvårdnadsprogrammet.

⁴ Här ingår även de som påbörjat ett introduktionsprogram med inriktning mot vård- och omsorgsprogrammet.

Diagram 4.1**Andel 16-åringar som påbörjat vård- och omsorgsutbildning på gymnasieskolan efter kön 2008–2013***Share that began healthcare training at upper secondary school by sex 2008–2013*

Källa: SCB, Trender och prognoser 2014

Antalet som genomför en gymnasieutbildning beror dels på antalet nybörjare, dels på examinationsgraden. Examinationsgraden anger hur stor andel av de som påbörjat utbildningen som även avslutar den och har sedan 2008 pendlat mellan 77 och 83 procent. Mellan 2011-2013 har antalet examinerade varit i stort sett oförändrat på en nivå runt 4 300 per år. Det är en ökning med 800 personer jämfört med år 2008.

Diagram 4.2**Antal som slutfört vård- och omsorgsutbildning inom gymnasieskolan 2008–2013***Number of graduates in healthcare training at upper secondary 2008–2013*

Källa: Trender och prognoser 2014 (SCB)

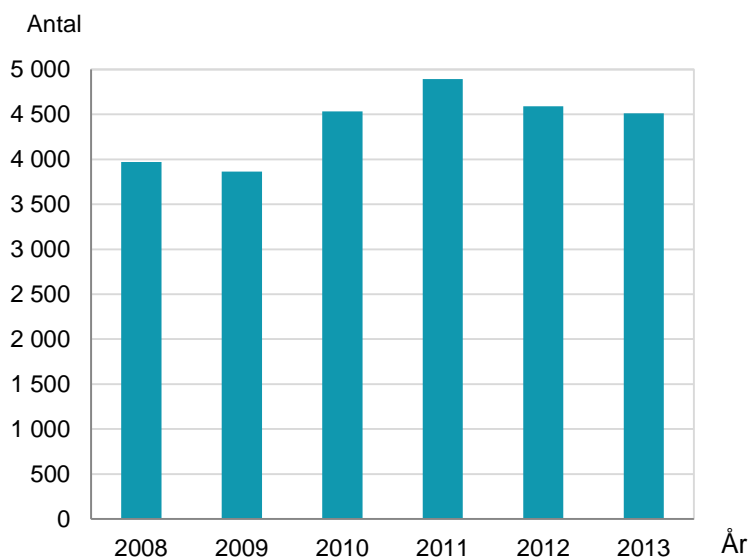
Eftersom vård- och omsorgsutbildningen är treårig kommer effekten av det minskade intresset från 2011 först att framgå av antalet som avslutar gymnasieutbildningen år 2014. I sin senaste statistik visar Skolverket att knappt 2 450 personer slutförde vård- och omsorgsprogrammet år 2014. Det motsvarar en minskning på 57 procent mellan åren 2013 och 2014.

Komvux

Antalet som genomgått motsvarande vård- och omsorgsutbildning via komvux har ökat något under perioden 2008 till 2013. År 2008 genomförde cirka 4 000 personer utbildningen. Fem år senare hade antalet ökat till drygt 4 500 personer.

Diagram 4.3

Antal examinerade vård- och omsorgsutbildade inom komvux 2008–2013
Number of graduates in healthcare training in municipally administered adult education 2008–2013

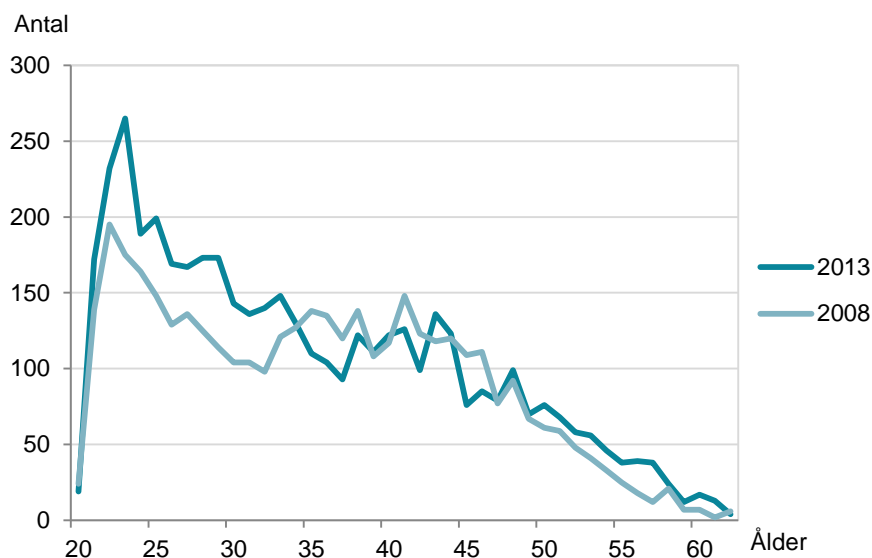

Källa: Databasen STATIV

En sammanställning över åldersfördelningen bland de som genomgått en vård- och omsorgsutbildning via komvux visar att spridningen är relativt stor. Medelåldern bland de som slutförde utbildningen via komvux är lite drygt 41 år. Avståndet mellan linjerna visar att det ökade antalet komvuxutbildade framförallt avser personer i åldrarna 21 till 33 år.

Diagram 4.4**Antal examinerade vård- och omsorgsutbildade inom komvux, efter ålder 2008 och 2013**

Number of graduates in healthcare training in municipally administered adult education by age 2008 and 2013

Källa: Databasen STATIV

Vi har tidigare visat att andelen utrikes födda ökar bland de vård- och omsorgsutbildade. Detta märks även bland de som genomför utbildningen via komvux. En jämförelse mellan åren 2008 och 2013 visar att andelen utrikes födda ökat, både bland män och bland kvinnor. Av de vård- och omsorgsutbildade via komvux år 2008 var 34 procent av kvinnorna och 41 procent av männen födda utanför Sverige. År 2013 var andelen utrikes födda kvinnor 41 procent och andelen utrikes födda män 49 procent.

Tabell 4.1**Andel examinerade vård- och omsorgsutbildade inom komvux efter inrikes/ utrikes födda och kön 2008 och 2013**

Share of graduates in healthcare in municipally administered adult education by Swedish/foreign born and sex 2008–2013

	2008		2013	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Utrikes födda	34	41	41	49
Inrikes födda	66	59	59	51
Summa, procent	100	100	100	100
Summa, antal	3 607	365	4 050	538

Källa: Databasen STATIV

Totalt antal examinerade

Tabell 4.2 visar en sammanställning över det totala antalet personer som genomgått en vård- och omsorgsutbildning under perioden 2008 till 2013. Drygt 1 500 fler slutförde en vård- och omsorgsutbildning 2013 jämfört med 2008. Antalet examinerade var högst år 2011. Både under 2012 och 2013 examinerades färre personer än under 2011.

Andelen män har ökat något under perioden. År 2013 var det nästan 600 fler män som genomförde en vård- och omsorgsutbildning jämfört med 2008. Det motsvarar en ökning på 54 procent.

Tabell 4.2**Examinerade med en vård och omsorgsutbildning efter kön 2008–2013. Procent och antal***Total number of graduates in healthcare by sex 2008–2013. Percent and number*

	År					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Kvinnor	87	86	85	84	82	83
Män	13	14	15	16	18	17
Summa, procent	100	100	100	100	100	100
Summa, antal	8 339	8 458	9 489	10 070	9 532	9 844

Källa: Databasen STATIV

Vidareutbildning

Vidareutbildningsandelar visar hur stor andel av de vård- och omsorgsutbildade som läst vidare på en högre nivå och därmed fått en annan högre utbildning. I tabell 4.3 jämförs ett antal gymnasiala yrkesinriktade utbildningar. För att skapa jämförbarhet är jämförelsen avgränsad till personer upp till 40 år. Ett genomsnitt av vidareutbildningsandelarna redovisas för perioden 2011 till 2013. Av redovisningen framgår att andelen som vidareutbildar sig är högst bland vård- och omsorgsutbildade. Under perioden 2011 till 2013 valde i genomsnitt 3,7 procent av de vård- och omsorgsutbildade upp till 40 års ålder att läsa in en annan, högre, utbildning. Bland barn- och fritidsutbildade var andelen nästan lika hög. I den mansdominerade byggutbildningen är andelen som vidareutbildar sig jämförelsevis låg.

Tabell 4.3**Vidareutbildningsandelar efter utbildningsgrupp bland personer upp till 40 år, genomsnitt 2011–2013***Share of those continuing with further training by training group among persons up to age 40, average 2011–2013*

Utbildningsgrupp	Vidareutbildningsandel (%)
Vård- och omsorgsutbildning	3,7
Barn- och fritidsutbildning	3,1
Restaurang- och livsmedelsutbildning	1,9
Byggutbildning	0,8

Källa: SCB, Trender och prognoser 2014

Studeras vidareutbildningen bland samtliga personer (19 till 74 år) som hade en vård- och omsorgsutbildning som högsta utbildning, framgår att vidareutbildningsandelarna legat kring en procent, eller runt 3 000 individer, under samtliga år under perioden 2008 till 2013.

Arbetskraftsdeltagande

Den tredje faktorn som har avgörande effekt på tillgången är andelen i arbetskraften. I den registerbaserade metod som här används i beräkningarna omfattar

arbetskraften dels förvärvsarbetande, dels personer som inte förvärvsarbetade, men stod till arbetsmarknadens förfogande (inskrivna på Arbetsförmedlingen).

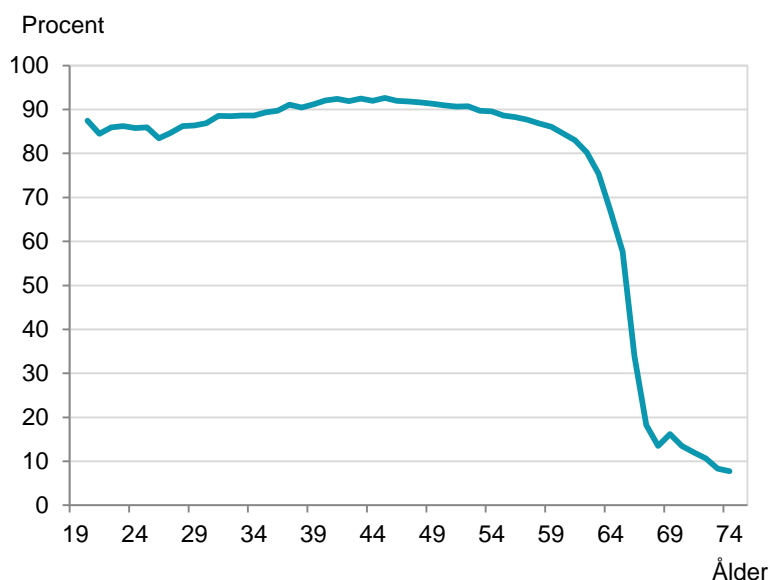
År 2013 fanns det nära 320 000 personer med en vård- och omsorgsutbildning i åldern 19–74 år. Av dessa tillhörde cirka 230 000 personer eller 73 procent arbetskraften.

Diagram 4.5 visar hur arbetskraftsdeltagandet bland vård- och omsorgsutbildade varierar med åldern. Upp till trettioårsåldern är arbetskraftsdeltagandet något lägre. Det beror på att studier är mer vanligt förekommande i dessa åldrar. Arbetskraftsdeltagandet är högst i åldern 30 till 55 år och ligger då kring 90 procent. Det är först från 61 års ålder som andelen sjunker under 80 procent. Därefter sjunker arbetskraftsdeltagande kraftigt beroende på pensionsavgångar. 34 procent av 65-åringarna ingick i arbetskraften och knappt 6 procent av 74-åringarna.

Diagram 4.5

Arbetskraftsdeltagandet i åldern 19–74 bland vård- och omsorgsutbildade, efter ålder 2013

Labour force participation aged 19–74 among persons trained in healthcare, by age 2013

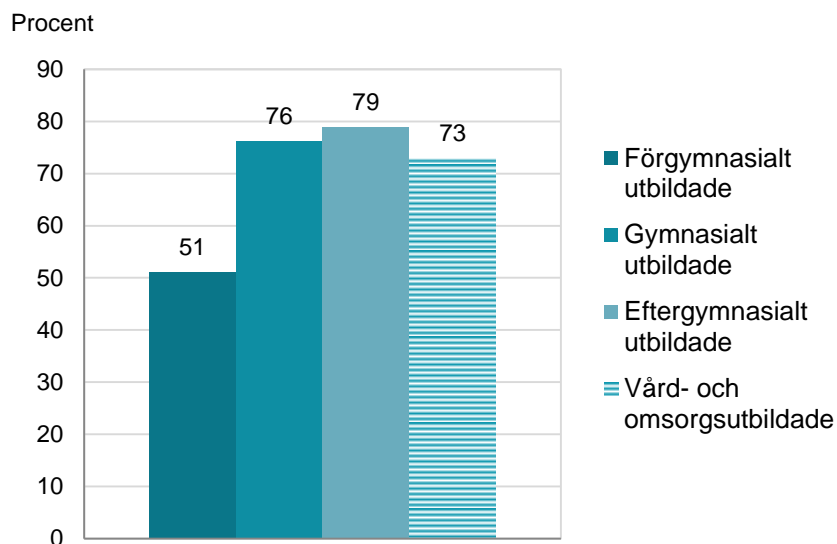

Källa: Databasen STATIV

I diagram 4.6 redovisas arbetskraftsdeltagandet för samtliga vård- och omsorgsutbildade i åldrarna 19–74 år jämfört med förgymnasiala-, gymnasiala- och eftergymnasiala utbildningar. Under perioden 2008 till 2013 har arbetskraftsdeltagandet för vård- och omsorgsutbildade legat mellan 72 och 73 procent. Arbetskraftsdeltagandet bland kvinnorna var i genomsnitt 72 procent och bland männen nära 80 procent. Arbetskraftsdeltagandet för vård- och omsorgsutbildade är något lägre jämfört med genomsnittet för samtliga gymnasiala utbildningar. Andelen i arbetskraften var betydligt högre bland eftergymnasialt utbildade. Bland de med förgymnasial utbildning (grundskola 9 år eller kortare) är arbetskraftsdeltagandet avsevärt lägre och ligger bara strax över 50 procent.

Diagram 4.6
Arbetskraftsdeltagande i åldern 19–74 år bland vård- och omsorgsutbildade och övriga utbildningar 2013

Labour force participation aged 19–74 among persons trained in healthcare and other training programmes, 2013

Källa: Databasen STATIV

Arbetskraftsdeltagandet bland vård- och omsorgsutbildade är förhållandevis lågt. Intresset för utbildningen har sjunkit de senaste åren samtidigt som en hög andel väljer att läsa vidare efter gymnasiet. I Trender och prognoser genererar dessa faktorer en minskad tillgång på vård- och omsorgsutbildade. I kommande kapitel beskrivs hur alternativa antaganden kring antal examinerade och andel i arbetskraften påverkar tillgången fram till år 2035.

5. Framtida utvecklingen

I detta kapitel beskrivs den framtida utvecklingen av antalet vård- och omsorgsutbildade enligt olika scenarier. Resultatet jämförs genomgående med den beräknade tillgången och efterfrågan i *Trender och prognoser 2014* (SCB, 2014).

Prognos visar på stor brist

Enligt SCB:s *Trender och prognoser 2014* beräknas bristen på vård- och omsorgsutbildade bli stor framöver och år 2035 uppgå till cirka 160 000 personer. Prognosen utgår från att den framtida utbildningsvolymen är densamma som idag.

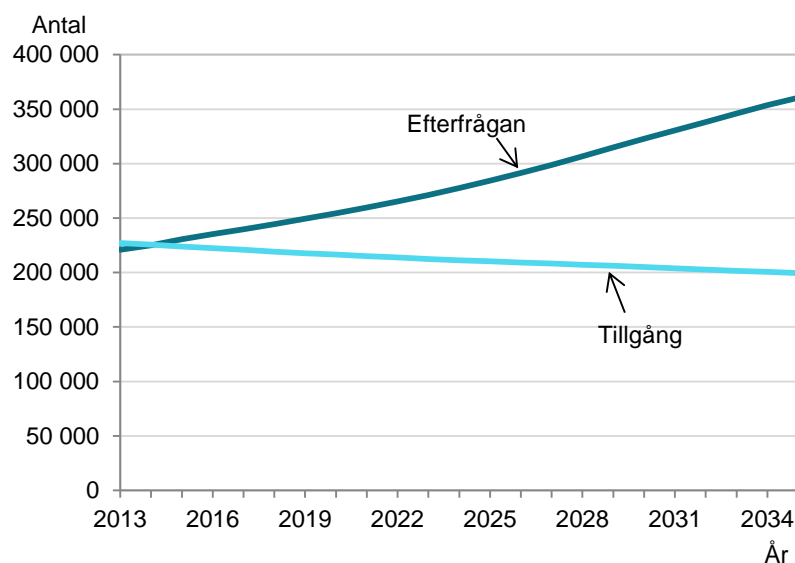
Om intresset för utbildningen och genomströmningen i gymnasieskolan ligger kvar på nuvarande nivå beräknas i snitt 3 000 per år att examineras från utbildningen. Därtill beräknas ett årligt tillskott från bland annat komvux på drygt 5 000 med liknande utbildning. Närmare sex av tio bland de i arbetskraften är 45 år eller äldre och många väntas således gå i pension till 2035. Tillgången beräknas minska med cirka 12 procent fram till 2035. År 2035 beräknas det finnas cirka 200 000 personer med vård- och omsorgsutbildning som tillhör arbetskraften.

Efterfrågan på vård- och omsorgsutbildade beräknas däremot öka i betydligt i framtiden, vilket till stor del kan förklaras av den förväntade mycket kraftiga ökningen av äldreomsorgen. År 2035 väntas efterfrågan ha ökat med 65 procent och uppgå till närmare 360 000 personer. Sammantaget innebär det att efterfrågan på vård- och omsorgsutbildade kommer att bli betydligt större än tillgången.

Diagram 5.1

Prognos över tillgång och efterfrågan på arbetskraft med vård- och omsorgsutbildning 2013–2035

Forecast of supply of and demand for labour of persons trained in healthcare 2013–2035

Källa: *Trender och prognoser 2014*, SCB

Alternativa scenarier till 2035

Vad kan då göras på tillgångssidan för att motverka den framtida bristen som beräknas i *Trender och prognoser 2014*. Tillgången på vård- och omsorgsutbildade påverkas bland annat av hur många som *deltar i arbetskraften, intresset för utbildningen på gymnasiet* samt hur många med vårdutbildning som *examineras från komvux* med motsvarande utbildning. Nedan presenteras ett antal alternativa scenarier avseende den framtida tillgången på vård- och omsorgsutbildade med utgångspunkt från dessa tre komponenter. Efterfrågan antas vara densamma som i *Trender och prognoser 2014* i samtliga scenarier som presenteras nedan.

Scenarier vid ökat arbetskraftsdeltagande

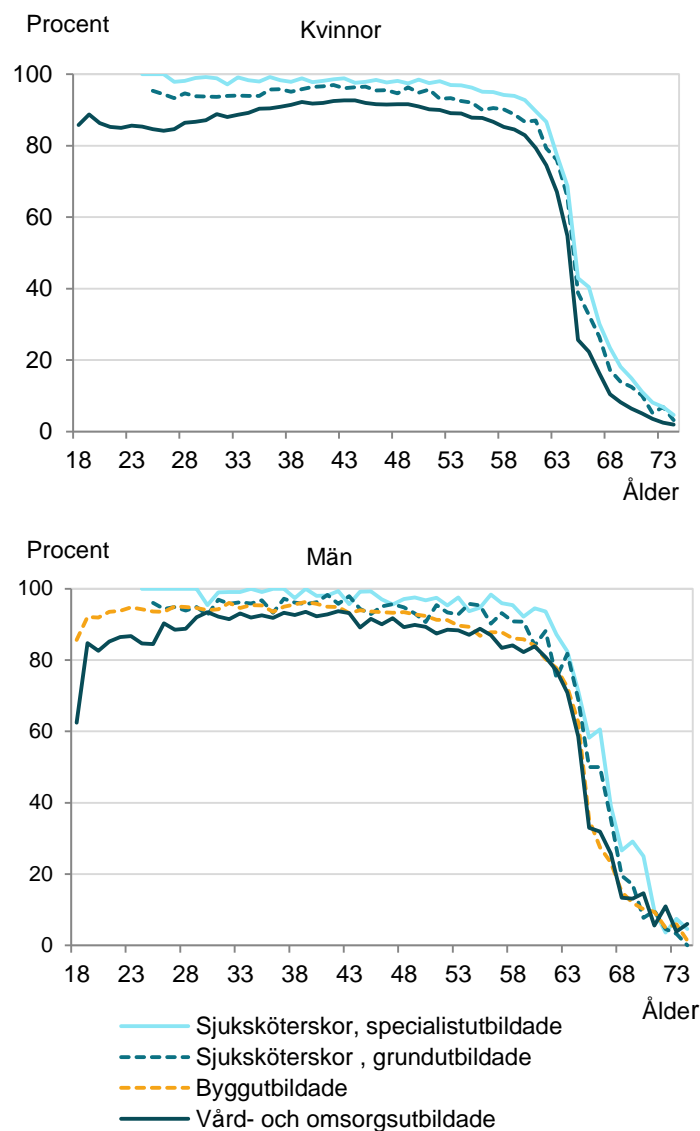
Tillgången påverkas som tidigare nämnts av arbetskraftsdeltagandet bland vård- och omsorgsutbildade. Med arbetskraftsdeltagande avses hur stor andel av det totala antalet vård- och omsorgsutbildade som ingår i arbetskraften. Det innefattar dels personer som förvärvsarbetar, dels personer som inte förvärvsarbetar men står till arbetsmarknadens förfogande (inskrivna på Arbetsförmedlingen).⁵

Det har tidigare konstaterats att vård- och omsorgsutbildade har något lägre arbetskraftsdeltagande jämfört med genomsnittet för samtliga gymnasiala utbildningar och betydligt lägre än genomsnittet för eftergymnasiala utbildningar. I följande scenarier antas arbetskraftsdeltagandet öka.

Antagandena om arbetskraftsdeltagandet bland vård- och omsorgsutbildade sätts för män och kvinnor separat med fördelning på ålder. I diagram 5.2 presenteras därför arbetskraftsdeltagandet för vård- och omsorgsutbildade kvinnor och män efter ålder jämfört med ett antal andra utbildningar. Vi har dels valt att jämföra med byggt utbildade som också är en gymnasial utbildning men som, till skillnad från vård- och omsorgsutbildade, är kraftigt mansdominerad. Dels jämför vi med grund- respektive specialistutbildade sjuksköterskor, vilka är två eftergymnasiala utbildningar inom vårdområdet.

Diagram 5.2 visar att vård- och omsorgsutbildade kvinnor för alla åldrar har lägre arbetskraftsdeltagande än grundutbildade sjuksköterskor och ännu lägre än specialistutbildade sjuksköterskor. Samma mönster kan man se bland männen. Vidare har även byggt utbildade högre arbetskraftsdeltagande än vård- och omsorgsutbildade i de allra flesta åldrar.

⁵För exakt definition se Fakta om statistiken.

Diagram 5.2**Arbetskraftsdeltagande efter kön, ålder och utbildning 2012***Labour force participation by sex, age and educational background 2012*

Källa: Trender och prognoser 2014 (SCB)

I ett första scenario antas arbetskraftsdeltagandet för vård- och omsorgsutbildade kvinnor och män per ettårsklass öka till samma nivå som för byggutbildade män i åldrarna 18–74 år. Då byggutbildningen är kraftigt mansdominerat används mäns arbetskraftsdeltagande både för kvinnor och för män i det första scenariot.

I ett andra scenario antas arbetskraftsdeltagandet per ettårsklass öka till samma nivå som grundutbildade sjuksköterskor i åldrarna 25–74 år. I ett tredje scenario antas arbetskraftsdeltagandet öka till samma nivå som för specialistsjuksköterskor i åldrarna 25–74 år. I åldrarna 18–24 antas ingen förändring ske då de allra flesta inte hunnit avsluta sin eftergymnasiala utbildning än. I de två sistnämnda scenarierna görs antaganden om arbetskraftsdeltagandet för kvinnor respektive män.

Liten effekt på den framtida tillgången

I *Trender och prognoser 2014* redovisas en minskad tillgång på vård- och omsorgsutbildade med cirka 12 procent eller cirka 27 000 personer till 2035. Trots ett ökat arbetskraftsdeltagande enligt ovan nämnda scenarier väntas inte tillgången öka till 2035.

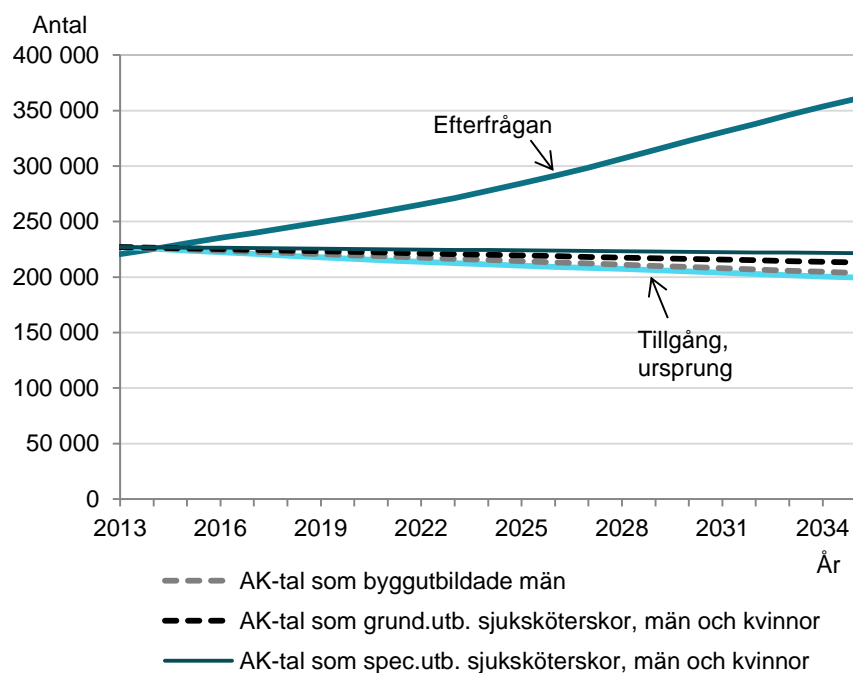
Störst effekt får man om vård- och omsorgsutbildade tillhör arbetskraften i samma utsträckning som de specialistutbildade sjuksköterskorna. I det fallet minskar tillgången endast med drygt 6 000 personer till 2035. Jämfört med resultatet för år 2035 i *Trender och prognoser 2014* är det ett ytterligare tillskott av vård- och omsorgsutbildade med närmare 21 000 personer. Bristen skulle således minska från 160 000 till närmare 140 000 personer. Antas arbetskraftsdeltagandet öka till samma nivå som byggt utbildade män innebär det ett tillskott på drygt 4 000 och antas arbetskraftsdeltagandet öka till samma nivå som grundutbildade sjuksköterskor innebär det ett tillskott på cirka 13 000 personer.

Sammanfattningsvis kan konstateras att ett ökat arbetskraftsdeltagande enligt ovanstående scenarier inte påverkar tillgången i den omfattningen att antalet vård- och omsorgsutbildade ökar till 2035. Då mycket talar för en höjd pensionsålder framöver (SOU, 2012) är det också intressant att räkna på hur tillgången på vård- och omsorgsutbildade påverkas av ett senare utträde från arbetsmarknaden. Antas de vård- och omsorgsutbildade succesivt arbeta längre (två år längre år 2035 än 2013) leder det till ett ytterligare tillskott på cirka 10 000 personer. Bristen minskar således men långt ifrån tillräckligt för att möta den framtida efterfrågan på vård- och omsorgsutbildade.

Diagram 5.3

Prognos av tillgång och efterfrågan på arbetskraft med vård- och omsorgsutbildning, enligt olika antaganden om arbetskraftsdeltagande 2013–2035

Forecast of supply and demand of persons trained in healthcare according to different assumptions of labour force participation 2013–2035

Källa: *Trender och prognoser 2014* (SCB) samt alternativa beräkningar

Scenarier om fler examineras

Inom utbildningspolitiken diskuteras vad som kan göras för att öka intresset kring vård- och omsorgsutbildningen både avseende den gymnasiala utbildningen och utbildningen via komvux (SKL, 2014). Här presenteras några olika scenarier avseende antalet som utbildar sig inom vård- och omsorgsutbildningen och vilka effekter detta får på tillgången år 2035. Tre scenarier beskrivs, ett som avser examinerade från gymnasieskolan och två som avser examinerade från komvux.

Gymnasieskolan

Det fria gymnasievalet innebär att det enbart är individens val som styr vilken utbildning man väljer. Studier visar att det som ligger till grund för elevens val av gymnasieutbildning är andra faktorer än möjligheten att få jobb efter utbildningen (RATIO, 2015). Som tidigare nämnts har intresset för vård- och omsorgsutbildningen minskat under den senaste tiden. I *Trender och prognoser 2014* görs antagandet att intresset för utbildningen framöver kommer att vara detsamma som idag.

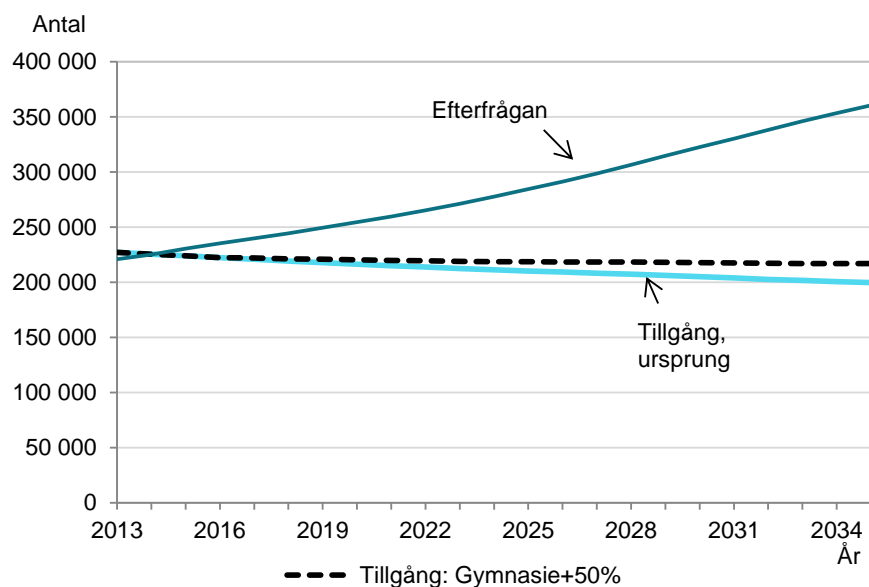
I det första scenariot antas att intresset för den gymnasiala utbildningen ökar med 50 procent. Det innebär att andelen av 16-åringarna som påbörjar vård- och omsorgsprogrammet på gymnasiet höjs från 1,1 till 1,7 procent för männen och från 5,4 till 8,1 procent för kvinnorna. Nivåerna ligger då något över den nivå som gällde de sista åren innan den nya gymnasieskolan (Gy2011) infördes. Effekten blir att det genomsnittliga antalet som årligen avslutar vård- och omsorgsprogrammet under perioden 2017- 2035 höjs från cirka 3 000 personer till 4 500 personer.

Enligt *Trender och prognoser 2014* beräknas tillgången på vård- och omsorgsutbildade minska i framtiden och år 2035 uppgå till cirka 200 000 personer. Om intresset för vård- och omsorgsutbildning på gymnasiet skulle öka med 50 procent väntas tillgången fortfarande minska, men inte i samma omfattning, år 2035 beräknas den då uppgå till 217 000 personer.

Jämfört med tillgången i *Trender och prognoser 2014* innebär det ett tillskott av utbildade på närmare 17 000 personer eller 9 procent. Det innebär även att bristen minskar från 160 000 till närmare 145 000 personer år 2035.

Diagram 5.4
Prognos av tillgång och efterfrågan på arbetskraft med vård- och omsorgsutbildning, enligt olika antaganden av examination från gymnasieskolan 2013–2035

Forecast of supply and demand of persons trained in healthcare according to different assumptions of graduation from upper secondary school 2013–2035

Källa: Trender och prognoser 2014 (SCB) samt alternativa beräkningar

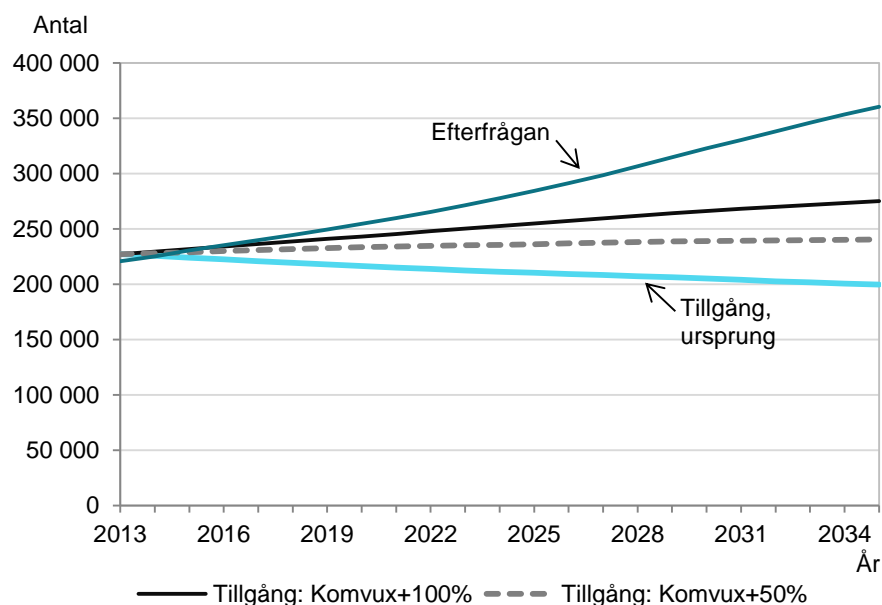
Komvux

Antagandet avseende examination från komvux baseras i *Trender och prognoser 2014* på de nivåer som observerats de senaste åren (år 2011–2013). Där antas en årlig examination på cirka 4 700 personer fram till 2035. Här redogörs för två alternativa framtidsscenarioer. I det första antas antalet examinerade från komvux öka med 50 procent. I det andra antas antalet som examineras från komvux fördubblas till en nivå på cirka 9 300 personer årligen.

En femtio procentig ökning av antalet examinerade inom komvux får effekten att tillgången på vård- och omsorgsutbildade beräknas öka något till år 2035 jämfört med idag. I relation till ursprungsscenarioet är det en ökning med närmare 40 000 individer vid slutåret, vilket innebär en minskad brist från 160 000 till drygt 120 000 personer år 2035.

Diagram 5.5**Prognos av tillgång och efterfrågan på arbetskraft med vård- och omsorgsutbildning, enligt olika antaganden av examination från komvux 2013–2035**

Forecast of supply and demand of persons trained in healthcare according to different assumptions of graduation from adult education 2013–2035

Källa: Trender och prognoser 2014 (SCB) samt alternativa beräkningar

Om antalet examinerade från komvux fördubblas jämfört med dagens nivå beräknas tillgången 2035 uppgå till cirka 275 000. Det är ett tillskott på drygt 75 000 personer jämfört med ursprungsscenarioet. Sett över hela perioden 2013 till 2035 ökar då antalet vård- och omsorgsutbildade med 21 procent, istället för en minskning med 12 procent i ursprungsscenarioet. Men trots den kraftiga positiva effekten på tillgången kvarstår en tydlig brist 2035. Av den totala bristen i ursprungsläget på cirka 160 000 vård- och omsorgsutbildade återstår cirka 85 000. Modellen pekar på att bristen på vård- och omsorgsutbildade år 2035 kommer att kvarstå trots kraftiga satsningar på komvux.

Stora insatser krävs för att motverka bristen

Utifrån ovanstående scenarier kan konstateras att en ökad examination givetvis har en betydande påverkan på att motverka den framtida bristen av vård- och omsorgsutbildade. Men inget enskilt scenario genererar en sådan kraftig ökning av tillgången att den kan möta den beräknade efterfrågan 2035.

Vad händer då om man lägger ihop dessa komponenter. Två sammanslagna scenarier redovisas nedan. I det första antas att intresset för vård- och omsorgsutbildningen öka med 50 procent i kombination med att antalet examinerade från komvux också ökar med 50 procent. Med dessa förutsättningar beräknas tillgången uppgå till närmare 255 000 personer år 2035. Bristen är således fortfarande hög, cirka 105 000 personer.

I ett sista scenario används det mest optimistiska antagandet för samtliga tre komponenter. Det innebär att arbetskraftsdeltagandet bland vård- och omsorgs-

utbildade succesivt antas öka till samma nivå som för specialistutbildade sjuksköterskor. Samtidigt antas intresset för vård- och omsorgsutbildningen på gymnasiet öka med 50 procent och examinationen från komvux öka med 100 procent.

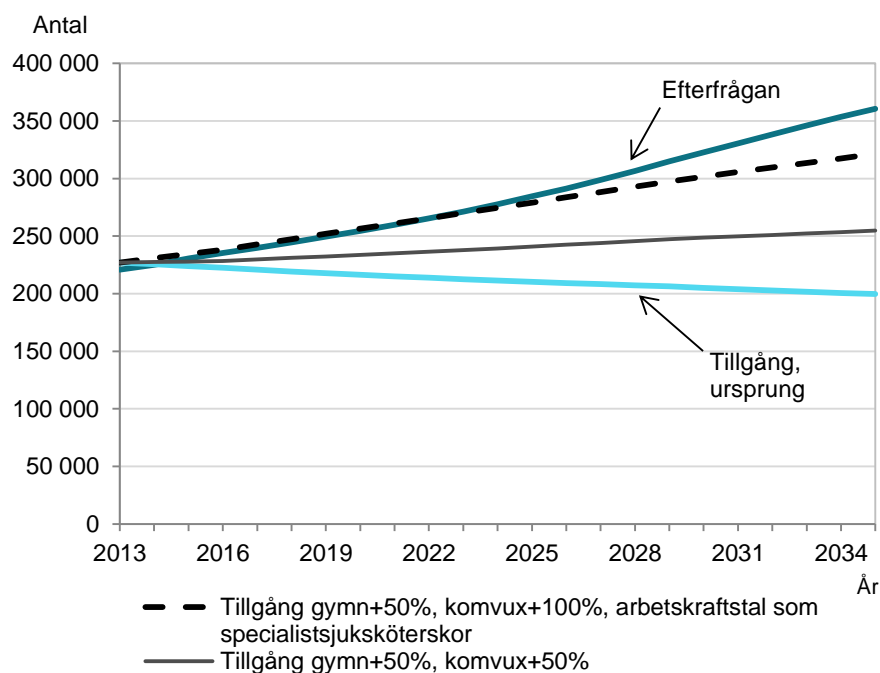
Om detta inträffar beräknas tillgången bli drygt 320 000 år 2035, vilket är ett tillskott på cirka 120 000 personer jämfört med den beräknade tillgången år 2035 i *Trender och Prognoser 2014*. Fram till 2025 följs tillgången och efterfrågan åt men de sista tio åren ökar efterfrågan i snabbare takt än tillgången vilket beror på att antalet äldre förväntas öka kraftigt. Det leder till en beräknad brist på nära 40 000 personer år 2035.

Sammanfattningsvis kan nämnas att det krävs stora insatser för att täcka bristen på vård- och omsorgsutbildade i framtiden. Inte i något av de presenterade scenarierna kan tillgången möta den beräknade efterfrågan år 2035. Det krävs således fler åtgärder än de som presenterats ovan för att uppnå balans mellan tillgång och efterfrågan på vård- omsorgsutbildade till 2035. I annat fall kan man fortsätta behöva täcka den framtida bristen med personer som inte har en vård- och omsorgsutbildning.

Diagram 5.6

Prognos av tillgång och efterfrågan på arbetskraft med vård- och omsorgsutbildning, enligt olika kombinationer av antaganden 2013–2035

Forecast of supply and demand of persons trained in healthcare according to different combinations of assumptions 2013–2035

Källa: Trender och prognoser 2014 (SCB) samt alternativa beräkningar

6. Avslutande diskussion

Prognoserna som görs i denna rapport visar hur alternativa antaganden för examination och arbetskraftdeltagande driver upp tillgången, men att bristen på vård- och omsorgsutbildade kvarstår. Det finns ett antal andra faktorer som kan skapa effekter på såväl tillgången som efterfrågan på vård- och omsorgsutbildade av vilka några beskrivs nedan.

Ett ökat intresse bland män minskar bristen

Idag är nio av tio med en vård- och omsorgsutbildning kvinnor. Ett ökat intresse hos män både vad gäller att utbilda sig inom vård och omsorg men även vad gäller att stanna kvar inom yrket skulle kunna minska den framtida bristen. Sveriges kommuner och landsting arbetar med flera åtgärder för att öka intresset för utbildningen bland män (SKL, 2014).

Utrikes födda – en outnyttjad resurs?

En oerhört svårbedömd komponent i prognosen är migrationen och vilken utbildningsbakgrund de som invandrar till Sverige kommer att ha samt i vilken utsträckning man lyckas ta tillvara på denna kompetens. Här liksom i *Trender och prognoser 2014* används befolkningsprognosen från 2013 som grund för befolkningsutvecklingen. Det har hänt mycket sedan dess och framtiden är väldigt svårbedömd.

Ett antagande som görs är att utbildningsstrukturen bland de som invandrade år 2004–2012 även antas gälla i framtiden. Det finns dock brister i de statistiskregister som finns tillgängliga avseende utbildningsbakgrund bland nyanlända.⁶ Detta gör det mycket svårt att ha en uppfattning om hur många som har den kompetens som efterfrågas. Vidare är det omöjligt att veta hur många som i framtiden kommer med "rätt" kompetens och i vilken utsträckning dessa etablerar sig på arbetsmarknaden.

Det finns stora möjligheter att minska riskerna för ett ökat gap mellan utbud och efterfrågan på personal genom de som kommer till Sverige från andra länder. Antingen genom att personer med "rätt" utbildning i stor utsträckning lyckas etablera sig på arbetsmarknaden eller genom vidareutbildning av personer med annan utbildningsbakgrund. Till viss del beskriver scenarierna på komvux detta. Som tidigare nämnts är det många utrikes födda som examineras från komvux. Dock visar beräkningar att mer än 90 procent av de utlandsfödda som genomfört en vård- och omsorgsutbildning via komvux har varit folkbokförda i Sverige i mer än fyra år. Frågan är om de framtida resurserna skulle kunna vara än större om exempelvis fler nyanlända snabbare kommer in i utbildning.

Utbildning av personal

För att täcka den framtida bristen på vård- och omsorgsutbildade finns en stor risk att man kommer att behöva anställa personer som saknar vård- och omsorgsutbildning. Det blir således viktigt att dessa personer ges möjlighet att få den kompetens som behövs samtidigt som andra ges möjlighet till fortsatt kompetensutveckling.

⁶ För mer information se Fakta om statistiken

Under årens lopp har olika satsningar genomförts för att höja kompetensnivån för personal som arbetar inom hälso- och sjukvården och äldreomsorgen. Några exempel som kan nämnas är kompetensstegen och omvårdnadslyftet som var statliga satsningar på kompetenshöjande insatser inom äldreomsorgen. Ett annat koncept är Vård- och omsorgscollage som startade år 2008 där utbildningsanordnare, arbetsgivare och fackförbund samarbetar. Utbildningen finns på flera nivåer såsom ungdoms- och vuxengymnasier och yrkeshögskolan. På flera håll i landet finns även möjligheter till specialisering för vård- och omsorgsutbildade, bland annat via Vård- och omsorgscollege, där undersköterskor kan specialisera sig inom exempelvis akutsjukvård, operation och intensivvård. De ökade möjligheterna till fördjupning i kombination med de kompetensstegar⁷ som några landsting har infört kan göra vård- och omsorgsutbildningen mer attraktiv.

Även i framtiden kommer liknande utbildningar vara viktiga för att personalen ska ha den kompetens som yrket kräver och för att yrket ska bli attraktivt och man ges möjlighet till att vidareutbilda sig.

Teknologisk utveckling

I samtliga scenarier antas efterfrågan vara oförändrad. Den kraftiga ökningen av efterfrågan drivs, som tidigare nämnts, främst av ett ökat behov av äldreomsorg till följd av en åldrande befolkning. Vissa studier visar på en ökad teknologi inom vården vilket eventuellt skulle kunna minska efterfrågan i framtiden. I rapporten *Empati och high tech* (Socialdepartementet, 2012) beskrivs flera av de effektiviseringar som den tekniska utvecklingen skapat möjligheter för. Däribland kan nämnas effektivare journalhållning, ökad patientmedverkan genom så kallad Screening i hemmet, e-hälsovård som gör att sjukdomar upptäcks tidigare med mera. Effektiviseringarna som den tekniska utvecklingen medför kan innebära att efterfrågan inte ökar i samma utsträckning som prognosen visar. Om och i vilken utsträckning detta sker är inte möjligt att bedöma.

⁷ Har bl.a. införts i Region Skåne. Syftet är att genom att nivåbasera arbetsuppgifter skapa tydliga karriärvägar. Personalen ska därigenom ges möjlighet till kompetensutveckling och löneutveckling (Region Skåne, 2015a).

7. Fakta om statistiken

Detta omfattar statistiken

I denna rapport görs en beskrivning av vård- och omsorgsutbildade utifrån ett antal olika bakgrundsfaktorer. Den deskriptiva delen bygger på uppgifter från databasen STATIV som innehåller uppgifter från en mängd olika register. De uppgifter som redovisas i denna rapport kommer ursprungligen från Registret över totalbefolkningen (RTB), Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS) och Utbildningsregistret. Mer ingående beskrivningar av tillförlitligheten på samtliga register och undersökningar som använts finns på www.scb.se.

Utöver det redovisas även ett antal framtidsscenarioer över tillgång och efterfrågan på vård- och omsorgsutbildade fram till 2035. Utgångspunkt är resultat i SCB:s rapport *Trender och prognoser 2014*.

STATIV

Databasen STATIV är en longitudinell individdatabas avsedd att användas för integrationspolitiska studier. STATIV skapades ursprungligen på uppdrag av Integrationsverket och har utvecklats av SCB tillsammans med Integrationsverket. Ansvaret för STATIV fördes över till SCB när Integrationsverket lades ner 2007. I denna rapport används uppgifter från den senaste versionen av STATIV. I databasen ingår även uppgifter från flera andra register hos SCB samt uppgifter från Migrationsverket och Arbetsförmedlingen. De uppgifter som hämtats från STATIV är: kön, ålder, yrke, födelseland, utbildning, sektor, bransch och sysselsättningsstatus.

Trender och prognoser

Prognosberäkningarna i denna rapport utgår från den prognosmodell som används i *Trender och prognoser 2014*. Modellen består av en tillgångsdel och en efterfrågedel. Tillgångsprognosen ger den totala tillgången på utbildade som står till arbetsmarknadens förfogande medan efterfrågeprognosen ger arbetsmarknadens totala efterfrågan på utbildade.

Beräkningarna av den framtida tillgången på personer med olika utbildningar utgår från uppgifter från SCB:s register över befolkningens utbildning år 2013. Hänsyn tas sedan till överlevnadssannolikheter, antalet examinerade och effekten av in- och utvandring. Tillgången för arbetsmarknaden beräknas sedan genom att den totala tillgången multipliceras med relativa arbetskraftstal, det vill säga andelen av respektive utbildningsgrupp (fördelad på kön och ålder) som tillhör arbetskraften. Den på så vis beräknade tillgången för arbetsmarknaden jämförs med en beräknad efterfrågan på personer med olika utbildningar.

Efterfrågeberäkningarna grundas på en befolknings- och sysselsättningsprognos samt en prognos över den framtida efterfrågan på arbetskraft per näringsgren. En prognos görs även över utvecklingen av yrkenas andel per näringsgren och om hur utbildningarnas andel per yrke kommer att utvecklas.

Så görs statistiken

Mer detaljerad information om hur STATIV samt Trender och prognoser framställs finns på www.scb.se.

Definitioner och förklaringar

Populationer

Rapporten omfattar vård och omsorgsutbildade vilket är en gymnasial utbildning som även kan läsas på komvux. Det finns även andra sätt att skaffa sig utbildningen exempelvis arbetsmarknadsutbildning (AMU).

Svensk utbildningsnomenklatur (SUN 2000) ligger till grund för klassificeringen av utbildade. De som i avsnittet 5 *Framtida utvecklingen* ingår i vård och omsorgsutbildade har nivåkod 3 (gymnasial nivå) och inriktning "723 Omvårdnad" eller "762 Socialt arbete och vägledning". Dessutom innefattar gruppen övriga ospecificerade utbildningar inom hälso- och sjukvård/social omsorg på gymnasial nivå. I övriga avsnitt 2-4 ingår även yrkeshögskoleutbildning inom vård och omsorg. År 2013 fanns det totalt 320 000 personer som enligt Utbildningsregistret hade en vård- och omsorgsutbildning i åldrarna 19-74 år. Av dessa var cirka 220 000 personer sysselsatta.

I avsnitt 3. *Vård- och omsorgspersonal* görs populationsavgränsningen efter yrke istället för utbildning. Då omfattar analysen de som arbetar som vård- och omsorgspersonal oavsett vilken utbildning dessa har. Standard för svensk yrkesklassificering SSYK 96 ligger till grund för klassificeringen. I denna rapport omfattar yrkesgruppen "Vård- och omsorgspersonal" undergrupperna "undersköterskor, sjukvårdsbiträden (SSYK 5132)", "vårdbiträden, personliga assistenter m.fl. (SSYK 5133)", "skötare och vårdare (SSYK 5134)", "övrige vård och omsorgspersonal (SSYK 5139)". År 2013 var det totalt 379 000 som arbetade i dessa yrken.

Förvärvsarbetande

Förvärvsarbetande utgörs av personer som är folkbokförda i Sverige den 31 december undersökningsåret och som har klassats som förvärvsarbetande i november i samband med avgränsningen av förvärvsarbete som görs i SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik (RAMS). Även de som var tillfälligt frånvarande under perioden, exempelvis på grund av sjukdom, ingår.

Arbetskraftsdeltagande

Arbetskraften består dels av de som arbetar (förvärvsarbetande), dels av de som inte arbetar, men står till arbetsmarknadens förfogande (inskrivna hos Arbetsförmedlingen som öppet arbetslösa eller som sökande i program med aktivitetsstöd sista dagen i någon av månaderna september, oktober eller november).

Arbetskraftsdeltagandet avser antal i arbetskraften dividerat med befolkningen i motsvarande åldrar.

Examinerade

Med examinerade avses här personer som enligt utbildningsregistret ett visst år hade vård- och omsorgsutbildning som sin högsta utbildning, men året innan hade en annan lägre utbildning.

Vidareutbildningsandel

Vidareutbildningsandel avser hur stor andel av de med en vård- och omsorgsutbildning som senare läst in en utbildning på samma eller högre nivå än den tidigare vård- och omsorgsutbildningen.

Utbildning

I utbildningsregistret finns endast individens högsta utbildning registrerad. En eftergymnasial utbildning klassas således som högre än en gymnasial utbildning. Viss utbildning vid komvux är svår att fånga via utbildningsregistret. Det rör sig framförallt om personer som har fullföljt en 3-årig gymnasieutbildning och därefter läst vid komvux. Om dessa personer inhämtat en vård- och omsorgsutbildning via komvux kommer de fortfarande vara registrerade enligt sin gymnasieutbildning då en 3-årig gymnasieutbildning klassas som högre utbildning än en utbildning från komvux. Sammantaget innebär detta att personer med vård- och omsorgsutbildning underskattas i materialet.

Statistikens tillförlitlighet

En stor del av statistiken kommer från databasen STATIV som innehåller uppgifter från en mängd olika totalräknade administrativa register. Kvaliteten i registren är generellt sett god men vissa felkällor finns dock. Här kan nämnas att det i registren saknas uppgift om utbildning för många nyanlända som kommer till Sverige.

De prognosframskrivningar som redovisas i rapporten kommer från *Trender och prognoser 2014*, vilket är en prognos över tillgång och efterfrågan på utbildade fram till 2035. Prognoser så långt fram i tiden är självklart förknippade med en stor osäkerhet. Mer information om Trender och prognoser finns på www.scb.se.

8. Referenser

Arbetsförmedlingen (2014). *Var finns jobben? Bedömning för 2015 och en långsiktig utblick*. URA 2014:1

Kommunal (2010). *Välfärdstjänsternas framtida finansiering. Faktaunderlag till Kommunals kongress i Stockholm 7–11 juni 2010*

Kommunal (2013). *Framtidens sjukvård kräver patientnära proffs*.

Olsson, Anders (2012). *Demenssjukdom ökar när fler överlever andra svåra sjukdomar*. Vård fokus, publicerat 2012-02-14

RATIO (2015). *Väljer unga fel? -grundskoleelevers attityder till gymnasievalet*. Rapport nr 19 juni 2015

Regeringskansliet, Socialdepartementet (2012). *Empati och high tech. Delresultat från LEV-projektet*. Artikelnr: S2012.011

Regeringskansliet, Statsrådsberedningen (2013). *Framtidens välfärd och den åldrande befolkningen*. Framtidskommissionen Ds 2013:8

Region Skåne (2015a). *Kompetensstege för undersköterskor/skötare/ barnsköterskor i Region Skåne*.

Region Skåne (2015b). *Arbetsmarknaden i Skåne Sjuksköterskorna Tillgång och efterfrågan på kort och lång sikt*.

Skolverket (2014). *Allt färre elever på yrkesprogram*. Pressmeddelande 2014-11-27

SOU (2012). *Längre liv, längre arbetsliv*. Socialdepartementet, SOU 2012:28

Statistiska centralbyrån (SCB) (2007). *Privatiseringar ökar inom den kommunala sektorn. Fokus på Näringsliv och arbetsmarknad*

Statistiska centralbyrån (SCB) (2014). *Trender och Prognoser 2014*.

Statistiska centralbyrån (SCB) (2015a). *Arbetskraftsbarometern 2015. Vilka utbildningar ger jobb?*

Statistiska centralbyrån (SCB) (2015b). *Sveriges framtida befolkning 2015–2060*. Demografiska rapporter 2015:2

Sveriges kommuner och landsting (SKL) (2011). *Sveriges viktigaste jobb finns i välfärden - En rekryteringsprognos för välfärdssektorn*.

Sveriges kommuner och landsting (SKL) (2014). *Sveriges viktigaste jobb finns i välfärden -Hur möter vi rekryteringsutmaningen?*

9. Tabellbilaga

Tabell B.1

Antal sysselsatta i åldern 19–74 år med vård- och omsorgsutbildning efter inrikes/utrikes född och kön 2008 och 2013

Number of employed persons aged 19-74 with healthcare training by Swedish/foreign born and sex 2008 and 2013

	År 2008			År 2013		
	Kvinnor	Män	Summa	Kvinnor	Män	Summa
Inrikes födda	175 383	17 413	192 796	168 309	18 733	187 042
Utrikes födda	24 181	3 565	27 746	29 468	4 763	34 231
Summa	199 564	20 978	220 542	197 777	23 496	221 273

Källa: Databasen STATIV

Tabell B.2

Antal sysselsatta i åldern 19–74 år vård- och omsorgspersonal efter inrikes/utrikes född och kön 2008 och 2013

Number of employed healthcare personnel aged 19-74 by Swedish/foreign born and sex 2008 and 2013

	År 2008			År 2013		
	Kvinnor	Män	Summa	Kvinnor	Män	Summa
Inrikes födda	269 465	37 749	307 214	262 747	42 388	305 135
Utrikes födda	50 910	11 365	62 275	59 450	14 425	73 875
Summa	320 375	49 114	369 489	322 197	56 813	379 010

Källa: Databasen STATIV

Tabell B.3

Antal sysselsatta i åldern 19–74 år efter yrkeskategori och kön 2008 och 2013

Number of employed healthcare personnel aged 19-74 by occupational category and sex 2008 and 2013

Yrkeskategori	År 2008			År 2013		
	Kvinnor	Män	Summa	Kvinnor	Män	Summa
Undersköterskor, sjukvårdsbiträden	151 697	10 788	162 485	159 390	12 454	171 844
Vårdbiträden, personliga assistenter	115 594	21 852	137 446	108 448	25 674	134 122
Skötare och vårdare	47 054	15 422	62 476	47 561	16 815	64 376
Övrig vård och omsorgspersonal	6 030	1 052	7 082	6 798	1 870	8 668
Samtliga	320 375	49 114	369 489	322 197	56 813	379 010

Källa: Databasen STATIV

Tabell B.4**Antal sysselsatta i åldern 19–74 år med vård- och omsorgsutbildning efter yrkeskategori och kön 2008 och 2013***Number of employed with healthcare training aged 19-74 by occupational category and sex 2008 and 2013*

Yrkeskategori	År 2008			År 2013		
	Kvinnor	Män	Summa	Kvinnor	Män	Summa
Undersköterskor, sjukvårdsbiträden	95 461	4 663	100 124	95 850	5 320	101 170
Vårdbiträden, personliga assistenter	26 996	1 653	28 649	22 427	1 781	24 208
Skötare och vårdare	19 451	3 781	23 232	18 616	3 755	22 371
Övrig vård och omsorgspersonal	1 645	113	1 758	1 606	181	1 787
Samtliga	143 553	10 210	153 763	138 499	11 037	149 536

Källa: Databasen STATIV

Tabell B.5**Antal sysselsatta i åldern 19–74 år med vård- och omsorgsutbildning efter yrkeskategori, inrikes/utrikes född och kön 2008***Number of employed with healthcare training aged 19-74 by Swedish/foreign born, occupational category and sex 2008*

Yrkeskategori	Inrikes födda			Utrikes födda		
	Kvinnor	Män	Summa	Kvinnor	Män	Summa
Undersköterskor, sjukvårdsbiträden	83 012	3 702	86 714	12 449	961	13 410
Vårdbiträden, personliga assistenter	23 137	1 228	24 365	3 859	425	4 284
Skötare och vårdare	17 640	3 292	20 932	1 811	489	2 300
Övrig vård och omsorgspersonal	1 487	99	1 586	158	14	172
Samtliga	125 276	8 321	133 597	18 277	1 889	20 166

Källa: Databasen STATIV

Tabell B.6**Antal sysselsatta i åldern 19–74 år med vård- och omsorgsutbildning efter yrkeskategori, inrikes/utrikes född och kön 2013***Number of employed with healthcare training aged 19-74 by Swedish/foreign born, occupational category and sex 2013*

Yrkeskategori	Inrikes födda			Utrikes födda		
	Kvinnor	Män	Summa	Kvinnor	Män	Summa
Undersköterskor, sjukvårdsbiträden	80 044	3 920	83 964	15 806	1 400	17 206
Vårdbiträden, personliga assistenter	18 372	1 254	19 626	4 055	527	4 582
Skötare och vårdare	16 612	3 129	19 741	2 004	626	2 630
Övrig vård och omsorgspersonal	1 377	147	1 524	229	34	263
Samtliga	116 405	8 450	124 855	22 094	2 587	24 681

Källa: Databasen STATIV

Tabell B.7

Antal sysselsatta i åldern 19–74 år efter yrkeskategori, inrikes/utrikes född och kön 2008
Number of employed healthcare personnel aged 19-74 Swedish/foreign born , occupational category and sex 2008

Yrkeskategori	Inrikes födda			Utrikes födda		
	Kvinnor	Män	Summa	Kvinnor	Män	Summa
Undersköterskor, sjukvårdsbiträden	129 020	8 322	137 342	22 677	2 466	25 143
Vårdbiträden, personliga assistenter	92 828	15 554	108 382	22 766	6 298	29 064
Skötare och vårdare	42 396	13 000	55 396	4 658	2 422	7 080
Övrig vård och omsorgspersonal	5 221	873	6 094	809	179	988
Samtliga	269 465	37 749	307 214	50 910	11 365	62 275

Källa: Databasen STATIV

Tabell B.8

Antal sysselsatta i åldern 19–74 år efter yrkeskategori, inrikes/utrikes född och kön 2013
Number of employed healthcare personnel aged 19-74 by Swedish/foreign born, occupational category and sex 2013

Yrkeskategori	Inrikes födda			Utrikes födda		
	Kvinnor	Män	Summa	Kvinnor	Män	Summa
Undersköterskor, sjukvårdsbiträden	130 233	9 038	139 271	29 157	3 416	32 573
Vårdbiträden, personliga assistenter	84 654	18 025	102 679	23 794	7 649	31 443
Skötare och vårdare	42 254	13 847	56 101	5 307	2 968	8 275
Övrig vård och omsorgspersonal	5 606	1 478	7 084	1 192	392	1 584
Samtliga	262 747	42 388	305 135	59 450	14 425	73 875

Källa: Databasen STATIV

Tabell B.9

Vård- och omsorgsutbildade, vidareutbildning efter kön 2008–2013
Number of those continuing with further training by training aged 19-74 by sex 2008-2013

Kön	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Män	290	326	348	324	365	406
Kvinnor	2 689	2 660	2 792	2 547	2 588	2 701
Totalt	2 979	2 986	3 140	2 871	2 953	3 107

Källa: Databasen STATIV

Tabell B.10
Arbetskraftsdeltagande i åldern 19–74 år bland vård- och omsorgsutbildade och övriga utbildningar efter kön 2008–2013

Labour force participation aged 19–74 among persons trained in healthcare and other training programmes by sex 2008–2013

Kön	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Utbildningsnivå						
Båda könen						
Förgymnasial	48	48	49	49	49	51
Gymnasial	76	75	76	76	76	76
Eftergymnasial	79	78	78	78	78	79
Vård och omsorg	72	72	73	72	73	73
Män						
Förgymnasial	55	54	55	55	56	58
Gymnasial	79	78	78	79	79	79
Eftergymnasial	80	78	79	78	79	79
Vård och omsorg	80	79	80	80	80	80
Kvinnor						
Förgymnasial	40	39	41	41	41	42
Gymnasial	73	72	73	72	73	73
Eftergymnasial	78	77	78	78	78	78
Vård och omsorg	72	71	72	72	72	72

Källa: Databasen STATIV

Tabell B.11**Tillgång och efterfrågan på arbetskraft med vård- och omsorgsutbildning enligt olika scenarier 2013, 2025 och 2035***Supply and demand of persons trained in healthcare, according to different scenarios 2013, 2025 and 2035*

	2013	2025	2035	Brist 2035 (efterfrågan- tillgång)
Efterfrågan enligt ToP 2014	221 000	284 000	361 000	-
Tillgången, enligt ToP 2014	227 000	210 000	200 000	161 000
<u>Tillgång, alternativa scenarier</u>				
AK-tal som byggutbildade (män)	227 000	214 000	204 000	157 000
AK-tal som grund.utb. sjuksköterskor	227 000	219 000	213 000	147 000
AK-tal som spec.utb. sjuksköterskor	227 000	224 000	221 000	139 000
Gymnasie +50%	227 000	219 000	217 000	144 000
Komvux +50%	227 000	233 000	238 000	123 000
Komvux +100%	227 000	254 000	274 000	86 000
Gymn+50% komvux+50%	227 000	241 000	255 000	106 000
Gymn+50%, komvux+100% , AK-tal som spec.utb. sjuksköterskor	227 000	279 000	322 000	39 000

Källa: Trender och prognoser (ToP 2014), samt alternativa beräkningar, SCB

AK-tal som byggutbildade (män)

Arbetskraftsdeltagandet bland vård- och omsorgsutbildade i respektive ettårsklass ökar succesivt så att det motsvarar nivån för byggutbildade (män) år 2035.

AK-tal som grundutb. sjuksköterskor

Arbetskraftsdeltagandet bland vård- och omsorgsutbildade i respektive ettårsklass ökas succesivt så att det motsvarar nivån för grundutbildade sjuksköterskor år 2035.

AK-tal som spec.utb sjuksköterskor

Arbetskraftsdeltagandes bland vård- och omsorgsutbildade i respektive ettårsklass ökas succesivt så att det motsvarar nivån för specialistutbildade sjuksköterskor år 2035.

Gymnasie +50%

Andelen bland nybörjare på gymnasiet som årligen väljer att påbörja vård och omsorgsutbildningen ökar med 50 procent under åren 2013 till 2035.

Komvux +50%

Antalet som årligen slutför en vård och omsorgsutbildning via komvux ökar med 50 procent under åren 2013 till 2035.

Komvux +100%

Antalet som årligen slutför en vård och omsorgsutbildning via komvux ökar med 100 procent under åren 2013 till 2035.

Gymn+50%, komvux+50%

Andelen som väljer gymnasiet ökar med 50 procent samtidigt som examinerade från komvux ökar med 50 procent årligen.

Gymn+50%, komvux+100% , AK-tal som spec. utb. sjuksköterskor

Andelen som väljer vård- och omsorgsprogrammet på gymnasiet ökar med 50 procent samtidigt som examinerade från komvux ökar med 100 procent årligen och arbetskraftsdeltagandes ökas succesivt så att det motsvarar nivån för specialistutbildade sjuksköterskor år 2035.

In English

Summary

The group in Sweden with the strongest growth is that for persons aged 65 or older. The demand for personnel in the elderly care sector is expected to increase sharply after 2020 when the age group requiring more care consisting of persons age 80 and older will begin to grow more rapidly (Statistics Sweden, 2014). The interest for healthcare training has decreased and several studies indicate that a shortage of persons with healthcare training will be greater in the future (Statistics Sweden, 2014 and Swedish Public Employment Service, 2014). At the same time many employers witness difficulties in recruiting personnel for elderly care. According to Statistics Sweden's Trends and Forecasts 2014, it is estimated that a shortage of 160 000 persons with healthcare training will occur in 2035. The forecast is based on the future training volume remaining the same as today.

Today close to 320 000 persons aged 19-74 have training in healthcare as their highest level of education. Of these, roughly 220 000 are employed, which corresponds to 83 percent of those trained in the age group 19-64 and 15 percent of those aged 65-74. The training is dominated by women and about 90 percent of those employed are women. Many of the men trained in healthcare do not work within the healthcare sector. Only about half of the men with healthcare training are employed in healthcare while the corresponding share among women is 75 percent.

Different ways to reduce the shortage

A number of scenarios are presented in the report to show to what extent the shortage could be reduced

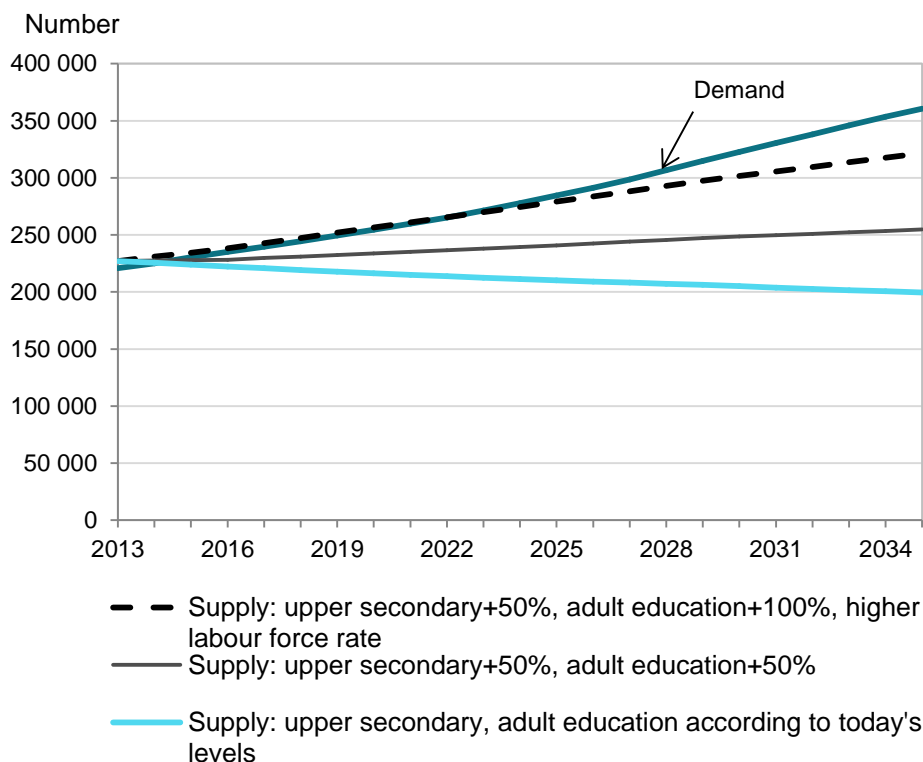
- if interest for healthcare education in upper secondary school was to increase,
- if more persons were to graduate from adult education,
- and if more persons trained in healthcare took part in the labour force to a greater extent than today.

An increased number of graduates from upper secondary school and municipally administered adult education affect the supply the most. For example, if graduation from municipally administered adult education and upper secondary school increases by 50 percent, this would result in an increase of 55 000 persons in 2035. The shortage would then decrease but would still be considerable at roughly 105 000 persons in 2035. An increased labour force participation among persons trained in healthcare does not have the same effect on the supply. To ease the future shortage of trained healthcare personnel, considerable investments are required in the coming years. In this study's most "positive" scenario, it is assumed that the interest for training in healthcare from upper secondary school will increase by 50 percent and from adult education by 100 percent during the forecast period. At the same time, those trained in healthcare are assumed to take part in the labour force to the same extent as nurses who are specially trained (which is a post-secondary training in healthcare where participation is considerably higher).

In this scenario, a balanced position is expected between supply and demand up until 2025, but during the last ten years a shortage will occur, and is expected to be around 40 000 persons in 2035. Not even in this scenario is the supply expected to increase to the extent required to meet the future demand.

Forecast for supply and demand for labour with healthcare training, alternative scenarios 2013-2035

Forecast up to 2035 of supply and demand of persons trained in healthcare according to different combinations of assumptions

Source: Trends and forecasts 2014 (Statistics Sweden) as well as alternative estimations

Foreign born persons are of considerable significance

Of those employed who are trained in healthcare, 15 percent are born in another country, a share that has increased in recent years. A larger share of foreign born persons work in healthcare compared to Swedish born persons. This situation of shortages requires us to take advantage of the competence available among those who immigrate to Sweden, and to see that these persons can quickly obtain the opportunity to acquire the right skills for working life. Migration is a component that is very difficult to assess, both concerning the scope and the educational backgrounds of those coming to Sweden.

Training of personnel in working life

To cover the future shortage of persons trained in healthcare, it will be even more common than today to hire persons without proper training. It will be important to give employees the opportunity to receive the required skills in other ways. Today 379 000 persons work in the healthcare sector. Of these, close to 40 percent had training in healthcare as their highest level of education, 36 percent had other upper secondary education and 16 percent had post-secondary education. The

remaining 8 percent only had compulsory education. The share with the right training is underestimated somewhat because there are persons with healthcare training who are not represented in the statistics.

A note of thanks

We would like to express appreciation to our survey respondents – the people, enterprises, government authorities and other institutions of Sweden – with whose cooperation Statistics Sweden is able to provide reliable and timely statistical information meeting the current needs of our modern society.

List of tables

Share of employed persons aged 19–74 with healthcare training by sector and sex 2008 and 2013.....	9
Share of employed persons aged 19–74 with healthcare training by Swedish/foreign born and sex 2008 and 2013.....	10
Share of employed persons aged 19–74 with healthcare training by industry 2013	12
Number of employees aged 19–74 by occupational category 2008 and 2013.....	13
Share of employed persons aged 19–74 with healthcare training by occupational category and sex 2008 and 2013.....	14
Share of employed persons aged 19–74 with healthcare training by occupational category and Swedish/foreign born 2013	14
Share of employed persons aged 19–74 with healthcare training among healthcare personnel by age and Swedish/foreign born 2008 and 2013	15
Share of employed persons aged 19–74 with healthcare training by occupational category, Swedish/foreign born and sex 2008 and 2013.....	16
Share of graduates in healthcare in municipally administered adult education by Swedish/foreign born and sex 2008–2013.....	22
Total number of graduates in healthcare by sex 2008–2013.	23
Share of those continuing with further training by training group among persons up to age 40, average 2011–2013	23
Number of employed persons aged 19-74 with healthcare training by Swedish/foreign born and sex 2008 and 2013.....	43
Number of employed healthcare personnel aged 19-74 by Swedish/foreign born and sex 2008 and 2013.....	43
Number of employed healthcare personnel aged 19-74 by occupational category and sex 2008 and 2013.....	43
Number of employed with healthcare training aged 19-74 by occupational category and sex 2008 and 2013.....	44
Number of employed with healthcare training aged 19-74 by by Swedish/foreign born, occupational category and sex 2008	44
Number of employed with healthcare training aged 19-74 by Swedish/foreign born , occupational category and sex 2013	44
Number of employed healthcare personnel aged 19-74 Swedish/foreign born , occupational category and sex 2008	45
Number of employed healthcare personnel aged 19-74 by Swedish/foreign born, occupational category and sex 2013	45
Number of those continuing with further training by training aged 19-74 by sex 2008-2013	45
Labour force participation aged 19–74 among persons trained in healthcare and other training programmes by sex 2008–2013	46
Supply and demand of persons trained in healthcare, according to different scenarios 2013, 2025 and 2035.....	47

List of graphs

Forecast of supply and demand of persons trained in healthcare, alternative scenarios 2012–2035.....	6
Number of employed persons aged 19–74 with healthcare training by Swedish/foreign born and age 2013	11
Share of employed persons aged 19–74 with healthcare training among healthcare personnel by Swedish/foreign born and educational background 2013	16
Share that began healthcare training at upper secondary school by sex 2008–2013	20
Number of graduates in healthcare training at upper secondary 2008–2013.....	20
Number of graduates in healthcare training in municipally administered adult education 2008–2013.....	21
Number of graduates in healthcare training in municipally administered adult education by age 2008 and 2013.....	22
Labour force participation aged 19–74 among persons trained in healthcare, by age 2013	24
Labour force participation aged 19–74 among persons trained in healthcare and other training programmes, 2013.....	25
Forecast of supply of and demand for labour of persons trained in healthcare 2013–2035	27
Labour force participation by sex, age and educational background 2012	29
Forecast of supply and demand of persons trained in healthcare according to different assumptions of labour force participation 2013–2035	30
Forecast of supply and demand of persons trained in healthcare according to different assumptions of graduation from upper secondary school 2013–2035	32
Forecast of supply and demand of persons trained in healthcare according to different assumptions of graduation from adult education 2013–2035.....	33
Forecast of supply and demand of persons trained in healthcare according to different combinations of assumptions 2013–2035	34
Forecast up to 2035 of supply and demand of persons trained in healthcare according to different combinations of assumptions.....	50

All officiell statistik finns på: **www.scb.se**
Statistikservice: tfn 08-506 948 01

All official statistics can be found at: **www.scb.se**
Statistics service, phone +46 8 506 948 01